

ÖREBRO
TEOLOGISKA
HÖGSKOLA
en del av ALT

Vad händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö?

Ett utvärderingsprojekt beställt av Hyllie Park Folkhögskola

Mikael Hallenius
Maria Karlsson
Håkan Kenne

Utgiven av: Akademi för Ledarskap och Teologi 2021, Örebro

www.altutbildning.se

Omslagsfoto: Lisen Winborg och Marcus Fritsch

Illustration omslag: iStock.com/elenabs

Layout: Elin Östberg

Sammanfattning

Detta är en formativ utvärdering av vad som händer när sfi-undervisning bedrivs av en folkhögskola i församlingsmiljö. Utvärderingen rör sig i skärningspunkten mellan samhälle, folkhögskola och kyrka. Analysen bygger på två gruppintervjuer med sammanlagt sex deltagare samt sex enskilda intervjuer. I presentationen av analysen är fokus på tre kategorier: mervärden, religionerna och rollerna. Utvärderingen använder teoretiska perspektiv för att formulera den avslutande bedömningen. Dessa perspektiv är: En särskild definition av trosbaserade organisationer samt postsekulär och interkulturell kompetens. Utvärderingens avslutande bedömning innehåller sex konstateranden, tre förbättringsförslag och områden för fortsatt utvärdering.

Innehåll

Inledning	3
Syfte, frågeställning och perspektiv	5
Presentation av Hyllie Park	
Folkhögskola och Saronkyrkan	6
Metod	9
Formativ utvärdering	9
Fyra perspektiv	10
Urvalskriterier, avgränsningar och materialbeskrivning	11
Platsbesök, skrivprocess och kategorier	13
Metoddiskussion	15
Analys	21
Mervärden	21
Religionerna	30
Rollerna	40
Teoretiska perspektiv	48
Trosbaserade organisationer	48
Postsekulär och interkulturell kompetens	50
Bedömning	54
Konstateranden	54
Förbättringsförslag	55
Områden för fortsatt utvärdering	57
Avslutning	58
Referenser	60
Litteratur	60
Dokumentation	61
Bilaga 1 - Avtal mellan Saronkyrkan och HPF	62
Bilaga 2 - Intervjuguide	64
Bilaga 3 - Blankett för samtycke till att delta i studien	66
Bilaga 4 - Projektbeskrivningen i sin helhet	67

Inledning

Det här är en utvärdering av vad som händer när sfi-undervisning bedrivs av en folkhögskola i församlingsmiljö. Utvärderingen rör sig därför i skärningspunkten mellan samhälle, folkhögskola och kyrka. Vi menar att det finns intressanta frågor att ställa från alla tre parter. För samhället är det rimligt att fundera på om det här sättet att bedriva sfi-undervisning säkerställer att deltagare känner sig välkomna och bekväma i en trosmiljö. För folkhögskolan är det av intresse att säkerställa om samarbetet fungerar ihop med utbildningsuppdraget och om det utvecklar utbildningens karaktär som folkrörelseägd folkhögskola. För kyrkan ställer det frågor om huruvida samverkan stämmer överens med den egna förståelsen av sitt uppdrag och om det därmed är rimligt att avsätta ekonomiska medel och ideella resurser för samarbetet. Till detta återkommer vi i utvärderingens sista avsnitt.

Hyllie Park Folkhögskola (HPF) gav Akademi för Ledarskap och Teologi (ALT) uppdraget att utvärdera sfi-verksamheten vid HPF som sker i samverkan med Saronkyrkan i Göteborg. HPF är som organisation en del av Evangeliska Frikyrkan (EFK), som i sin tur är en av huvudmännen för ALT. Studien har genomförts inom ramen för högskolan inom ALT (Örebro teologiska högskola, ÖTH), av följande:

- Mikael Hallenius (MH, forskningsledare), fil dr pedagogiskt arbete, lektor Kyrko- och missionsstudier vid ÖTH och pastor inom Evangeliska Frikyrkan (EFK).
- Maria Karlsson (MK), teol kand, master i interkulturella studier och adjunkt vid ÖTH.
- Håkan Kenne (HK), magister i religionsvetenskap, adjunkt vid ÖTH och pastor inom EFK.

Vi är medvetna om att detta innebär att vi granskar en del av en organisation vi själva tillhör. Granskningar av den egna verksamheten är dock inget ovanligt. Inom såväl myndighets- som skolvärlden förekommer detta regelbundet. Det viktiga är att granskarna arbetar på ett sätt som säkerställer att resultaten är välgrundade och prövbara. Genom att vara noga med att beskriva vårt tillvägagångssätt och lyfta fram en betydande mängd exempel från vårt material anser vi att utvärderingens bedömning har både god självständighet och hög prövbarhet.

Utvärderingen granskar två trosbaserade organisationer (TBO). Både HPF och Saronkyrkan har en kristen grundsyn som utgångspunkt för sina verksamheter och engagemang i civilsamhället. Vi har i vår utvärdering försökt att göra rättvisa åt det organisationerna själva uppfattar vara sina drivkrafter, vilka motiv som används för att legitimera sina engagemang och hur religion uttrycks i detta. Om andra aktörer i civilsamhället utvärderats hade drivkrafter, motiv och konkreta uttryckt präglats av andra föreställningar och idéer.

Utvärderingens fortsatta disposition är följande. I nästa avsnitt anges utvärderingens syfte, frågeställning och perspektiv. Efter det presenteras HPF och Saronkyrkan samt deras samarbete. Därefter beskrivs studiens metod. Sedan redovisas analysen av materialet. På det följer ett avsnitt där två teoretiska perspektiv preciseras. Utvärderingen avslutas med vår bedömning. Med det sagt ska nu utvärderingens syfte, frågeställning och perspektiv anges.

Syfte, frågeställning och perspektiv

I detta avsnitt anges det som är utvärderingens ingångsvärden, det vill säga vad vi fick med oss från början i projektbeskrivningen vi formulerade tillsammans med HPF (Bilaga 4). Det handlar om utvärderingens syfte, frågeställning och fyra perspektiv.

Syftet är att utvärdera vad som sker när HPF med sitt särskilda bildningsuppdrag samarbetar med en kyrka.

Frågan utvärderingen ska besvara är: Vad händer när sfi-undervisning bedrivs i församlingsmiljö ur fyra perspektiv?

De fyra **perspektiven** i utvärderingen är:

- Deltagarnas
- Lärarnas
- Kyrkans
- Utbildningens

I avsnittet ”Metod” skriver vi mer ingående om hur denna studie med dessa ingångsvärden har genomförts. I nästa avsnitt presenteras de två aktörerna HPF och Saronkyrkan samt deras samarbete.

Presentation av Hyllie Park Folkhögskola och Saronkyrkan

I detta avsnitt presenteras de två aktörer som tillsammans är engagerande i att bedriva sfi-undervisning i en församlingsmiljö, samt en beskrivning av hur samarbetet mellan aktörerna är strukturerat.

HPF bildades 1997 och är förankrad i 1800-talets frikyrkliga folkrörelse. Huvudmannskapet för skolan har tre parter vilka utser skolans styrelse: samfundet EFK med säte i Örebro, EFK:s medarbetarförbund och Hyllie Park kyrkan i Malmö. Folkhögskolans dagliga arbete leds av en skolledning med en rektor, en sfi-rektor och två biträdande rektorer som är verksamhetsledare för skolans olika utbud.

HPF har anordnat utbildningar i svenska sedan 1999. Under många år bedrevs sfi på uppdrag upphandlat av Malmö stads vuxenutbildning. HPF utvecklade under denna tid en metod för modersmålsbaserat lärande. Från 2011 har HPF egen betygsrätt för sfi. HPF lägger, utöver kvalificerad språkundervisning i sfi stark vikt vid att den studerande ska få stöd i att integreras i samhället. Utifrån denna inriktning började HPF 2015 förlägga sfi folkrörelsenära genom samverkan med lokala kyrkor. Tanken var att det fanns mervärden för den enskilda sfi-deltagaren och studiegruppen när kyrkorna bidrog med volontärer till språkcaféer samt nätverk ut mot det svenska samhället. Denna samverkan mellan HPF och kyrkor finns hittills på tre platser: Saronkyrkan i Göteborg, Skillinge Missionshus och Östermalmskyrkan i Kristianstad.

Saronkyrkan bildades 1936 och är en kyrka som samarbetar med EFK, samfundet som ingår i huvudmannskapet för HPF. Kyrkan är organiserad som förening där medlemsmötet är högsta beslutande organ. Årsmötet väljer en styrelse med huvudansvar för ekonomi, personal och fastigheter. Medlemmarna väljer också en församlingsledning (FL) med ansvar för verksamhetens utveckling. FL:s arbete leds av en föreståndare. För den dagliga driften av verksamheten ansvarar en ledningsgrupp med föreståndaren, pastorer och administrativ chef.

Saronkyrkan har en bredd av verksamheter riktad till människor i olika åldrar och livssituationer. Kyrkans lokaler ligger på Brunngatan i Göteborg och det är dit sfi i samverkan med HPF är förlagd. I anslutning till lokalerna bedriver Saronkyrkan sedan 1982 också en second hand-butik. I Saronkyrkans organisationsskiss tydliggörs ansvarsfördelningen för de olika verksamhetsgrenarna.

I Saronkyrkans årsredovisning (*Årsredovisning 2016-2019*) och på kyrkans hemsida placeras sfi-verksamheten under diakoni/integration, vilket ska förstås som en del i kyrkans missionsuppdrag. I missionsuppdraget ligger inte enbart evangeliets förkunnelse i ord utan också att tron gestaltas i kärleksfull handling mot nästan, till exempel i form av socialt engagemang och arbete för försoning och fred. I Saronkyrkans församlingsordning uttrycks det bl a i formuleringar som ”att vara till välsignelse där vi bor och för de människor vi möter” och att ”medverka till en hållbar utveckling och samverka med alla goda krafter, enskilda människor, kyrkor och andra organisationer, som verkar för en värld i fred och frid” (*Ett folk på väg. Församlingsordning*).

Samarbetet mellan Saronkyrkan och HPF regleras genom ett avtal tecknat 2016-01-05 (Bilaga 1). Avtalet reglerar ansvarsfördelning och ekonomi mellan de två organisationerna. HPF:s uppdrag är att erbjuda en kvalificerad språkutbildning i sfi. Verksamheten har utöver språkundervisning ett starkt fokus på att ge den studerande stöd i att integreras i samhället. HPF genomför detta i Saronkyrkans lokaler. HPF står för kostnaderna relaterat till undervisningen, försäkrar sin utrustning och ersätter Saronkyrkan för användandet av lokalerna. Saronkyrkan ska i samverkan ge mervärde till utbildningen genom att erbjuda stöd, sammanhang och nätverk i närsamhället. Arbetsätt som lyfts fram är volontärer, språkcaféer och studiebesök. Budget för verksamheten sätts i samråd mellan organisationerna och eventuellt överskott av verksamheten ska fördelas lika mellan parterna. Avtalet gäller tills vidare med sex månaders uppsägningstid före nytt kalenderår. Avtalet kan också upphöra ifall HPF förlorar sin betygsrätt eller att andra omständigheter uppstår vilket omöjliggör fortsättning av sfi-verksamheten. I avtalet regleras inte i detalj hur det pågående arbetet och samverkan mellan organisationerna ska bedrivas. I avsnittet som följer beskrivs studiens metod.

Metod

I detta avsnitt beskrivs studiens metod, det vill säga sättet på vilket vi genomfört granskningen. Först anges vad som menas med att göra en formativ utvärdering. Därefter beskrivs ytterligare vilka perspektiv HPF ville ha belysta i utvärderingen och hur detta påverkat vårt val av metod. Sedan redovisas utvärderingens urvalskriterier, avgränsningar och material. Vidare görs en redogörelse av forskargruppens platsbesök och skrivprocess. Slutligen diskuteras metodvalets styrkor och utmaningar.

Formativ utvärdering

Det finns olika typer av utvärderingar. En grundläggande skillnad är den mellan formativa och summativa utvärderingar. Denna utvärdering är inspirerad av ett formativt förhållningssätt. Med det menas att fokus ligger på att stärka eller förbättra själva utvärderingsobjektet.

Den formativa utvärderingen görs antingen genom att följa processer eller verksamheter där fokus riktas mot att undersöka hur ett program genomförs och analysera det med hänsyn till avsett resultat i förhållande till en organisations förutsättningar, personalresurser och processer. En formativ utvärdering har, till skillnad från den summativa utvärderingen, oftast ett uttalat lärande- och utvecklingsperspektiv. När en summativ utvärdering genomförs är det främst med målet att ta fram underlag för exempelvis nedläggning av verksamheter eller satsningar på nyetableringar av olika slag (Sandberg & Faugert 2020:29). Formativa utvärderingar använder sig främst av kvalitativa vetenskapliga metoder för att samla in data och i den processen växer urvalskriterier fram för vad och vilka som deltar i utvärderingen (Krogstrup 2016:77).

Det finns två skäl till att vi gör en utvärdering inspirerad av ett formativt förhållningssätt. För det första ligger det i beställarens intresse att utvärderingen ger en bild av vad som händer i en lärandemiljö. Uppdraget är inte att ta fram underlag för beslut om avveckling eller nysatsningar inom befintlig verksamhet. Utvärderingen görs i stället för att ge en bättre förståelse av vad som sker när sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö. För det andra är vårt utvärderingsobjekt av sådan karaktär att relationerna mellan personalresurser och processer spelar en betydande roll för att förstå vilka resultat som uppnås, samt för att få förståelse för vad som är utmaningarna med det här sättet att bedriva sfi-undervisning.

Bedömning är ”hjärtat” i både den summativa och formativa utvärderingen. På det sättet skiljer sig utvärderingar från forskning, utredningar och analyser där värdeomdömen undviks. Huvudsyftet med en utvärdering är att göra välgrundade värdeomdömen (Krogstrup 2016:61). Därför avslutas vår formativa utvärdering med en bedömning. Vår bedömning innehåller sex konstateranden, fyra förslag, samt en skiss på fortsatta utvärderingar inom området.

Fyra perspektiv

I beställningen av utvärderingen angavs att fyra perspektiv skulle belysas (Bilaga 4). De fyra perspektiven är:

1. Deltagarnas
2. Lärarnas
3. Kyrkans
4. Utbildningens

Med perspektiv avses fortsättningsvis beskrivningar av erfarenheter att på olika sätt delta i och möjliggöra att sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö. Perspektiven har styrts metodvalet för vår utvärdering. Vi har valt ett kvalitativt tillvägagångssätt, vilket enligt vår mening säkerställer att perspektiven granskas utifrån de inblandades egna erfarenheter av verksamheten. Med ”kvalitativt” menas undersökningar där forskarnas uppfattningar eller tolkningar av informationen präglar tillvägagångssättet. Tolknings av referensramar, motiv, sociala processer eller sociala sammanhang står i förgrunden för intresset (Holme & Solvång 1996:76). Genom att intervjua informanter från de olika grupperna och analysera verksamhetens dokumentation har det blivit möjligt att identifiera, systematiskt analysera och skriftligt presentera resultatet.

Urvalskriterier, avgränsningar och materialbeskrivning

Urvalskriterierna för deltagande informanter i intervjuerna och den dokumentation av verksamhet som används har växt fram ur ett gemensamt arbete mellan HPF och forskargruppen. Denna ömsesidighet när det gäller utformandet och användandet av urvalskriterierna har fördelen att båda parter har ett samförstånd kring vad utvärderingen bygger på.

Utvärderingen har avgränsats för att kunna genomföras inom en rimlig tidsram och med till buds stående resurser.

Den första avgränsningen gäller antalet informanter. Deltagarnas perspektiv representeras av två grupper som intervjuats. Deltagande informanter har tillfrågats att medverka utifrån att de tillhör någon grupp som kan representera ett av de fyra perspektiven. Lärarnas perspektiv representeras av tre lärare. Kyrkans perspektiv företräds av en pastor

och en volontär. Utbildningens perspektiv representeras av en person från skolledningen. Inom ramen för denna studie anser vi att detta underlag är tillräckligt för en formativ utvärdering. Men självklart är vi medvetna om att ett större underlag hade ökat graden av generaliserbarhet. Vår utvärdering är med tanke på omfånget mest likt en tithålsundersökning.

Den andra avgränsningen gäller omfattningen på den teoretiska diskussionen. Den här utvärderingen avstår från att använda resultaten från studierna till att göra en mer omfattande teoretisk analys. Däremot har vi valt att i ett teoriavsnitt beskriva de teoretiska perspektiv vi använder för att formulera bedömningens avslutande konstateranden och förslag.

Intervjuer

Två gruppintervjuer genomfördes med sammanlagt sex deltagare. De två grupperna bestod av följande informanter: Tre deltagare från Kurs B och tre från Kurs C/D. De representerade fyra olika språkgrupper (arabiska, dari, mandarin och tigrinska).

Sex enskilda intervjuer genomfördes. Informanterna som intervjuades var: Tre lärare i åldersspannet 30-50 år. Den första påbörjade sin anställning i HPF sfi 2008 och den sist anställda började 2016. Skolledning och pastor var personer i åldersspannet 50-60 år. Volontären är pensionär. Tiden för varje intervju varierade mellan 35 och 70 min.

Dokumentation

Dokumentationen som valts är organisationens egna beskrivningar av sina verksamheter. Identifierandet av dessa dokument har skett i ett samarbete mellan HPF och forskargruppen.

- *Avtal mellan HPF och Saronkyrkan* 2016.
- *Församlingsordning* Saronkyrkans hemsida.
- *Lägesrapport* information till ledningsfunktionerna i HPF och Saronkyrkan om den löpande verksamheten i sfi, årgångarna 2016–2019.
- *Medarbetarpärm* HPF läsåret 2019/2020.
- *Årsredovisning* för Saronkyrkans verksamhet, årgångarna 2016-2019.

I vår utvärdering är intervjuerna det centrala materialet. Vi vill helt enkelt prioritera att komma nära de medverkandes erfarenheter och beskrivningar. Dokumentationen har enbart använts till att förtydliga eller kontextualisera resultaten när intervjuerna analyserats. Mellan dessa två grupper av material råder det, enligt vår bedömning, samstämmighet när verksamheten beskrivs. Det gör att vi haft hög tilltro till att uppgifterna vi fått från materialet är tillförlitliga.

Platsbesök, skrivprocess och kategorier

Innan vi besökte Saronkyrkan kontaktades skolledning och lärare för att planera intervjuer och hitta informanter. I ett antal planeringsträffar hade vårt team diskuterat uppdraget, fördelat arbetsuppgifter, arbetat fram intervjufrågor tillsammans och läst en del artiklar och litteratur som relaterade till trosbaserade organisationer och kyrkor som en del av civilsamhället. Besöket i Saronkyrkan ägde rum 31/8–1/9 2020. Under dessa två dagar genomförde vi samtliga intervjuer med informanterna samt fanns med i klassrumsundervisningen.

Vi fick en bra bild av lokalerna och hur de används. På grund av pandemin var inte alla deltagare på plats samtidigt och andra verksamheter hade fått upphöra eller corona-anpassas. Språkcaféet gick inte att genomföra, eftersom många av volontärerna var pensionärer och tillhörde en riskgrupp.

Språkvännerna fick höras med hjälp av de digitala kommunikationsverktygen Zoom eller WhatsApp i stället för att träffas och göra aktiviteter tillsammans. Även om vi inte fick möjlighet att observera språkcaféet och se volontärerna i aktion gick det ändå att få till ett meningsfullt besök.

Intervjuerna gjordes antingen på plats i lokalerna eller över länk. Vi hade fått informanternas medgivande till att göra intervjuerna (Bilaga 3). MK och HK gjorde fyra intervjuer var och MH tog sig an dokument som relaterade till sfi-undervisning i Saronkyrkan samt påbörjade en deltagande observation på en lektion vilken avbröts på grund av att en deltagare blev sjuk. Deltagarna intervjuades i grupp så att de kunde hjälpa varandra att hitta de svenska orden och uttrycken. Detta ökade även deltagarnas trygghet i intervjusituationen. Gruppintervjuerna genomfördes i ett rum med utsikt mot gudstjänstlokalen, vilket visade sig leda till att deltagarna spontant började prata om dess innehåll och funktion.

I skrivprocessen har vi fördelat arbetet mellan oss. MK och HK transkriberade intervjuerna och därefter analyserade alla tre materialet tillsammans. Analysarbetet handlade om att identifiera huvuddragen i hur informanterna talade om vad som händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö. I det arbetet utkristalliserade sig de tre kategorier vi använder i rapportens analyskapitel:

Mervärden – Här analyseras vad som sägs av informanterna och skrivs i dokumentationen gällande mervärden som samarbetet är tänkt att generera.

Religionerna – Här analyseras vad som sägs av informanterna och skrivs i dokumentationen om religion i en miljö där intentionell religion har en självklar plats, och där det i den dagliga verksamheten sker möten mellan kristendom och islam.

Rollerna – Här analyseras vad som sägs av informanterna och skrivs i dokumentationen om de olika aktörernas syn på det egna uppdraget samt vad det här samarbetet innebär för lärarrollen.

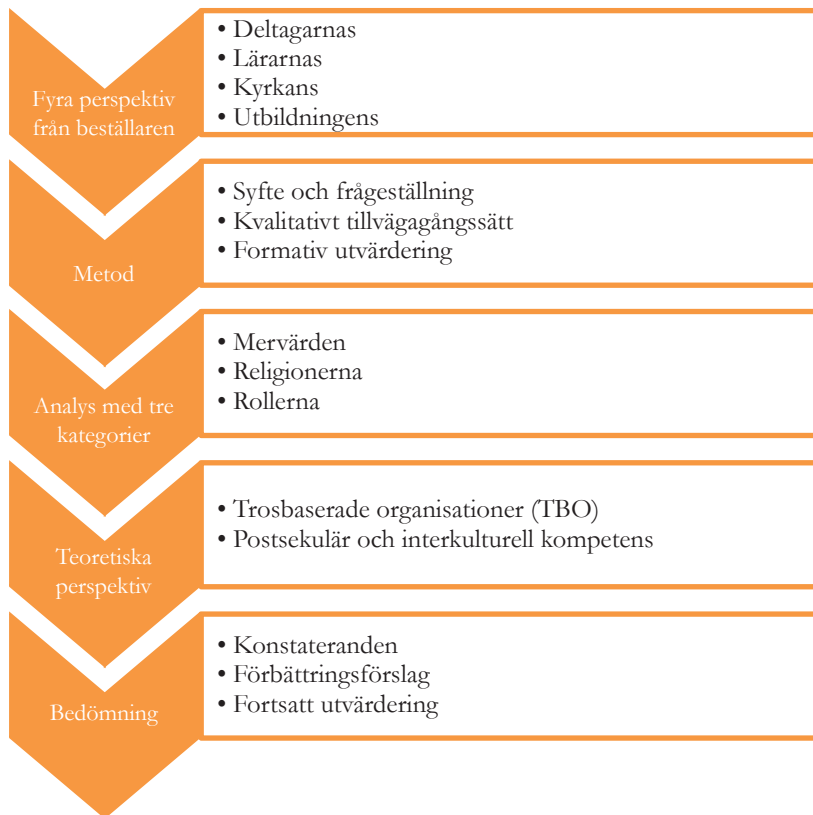
Vi övervägde inledningsvis i analysprocessen att låta ”kyrkorummet” vara en egen kategori, men eftersom informanterna inte i någon större utsträckning refererade till kyrkorummet fick det bli en underrubrik till ”Rollerna”.

Ytterligare arbetsfördelning i skrivprocessen har sett ut på följande sätt. MH har ansvarat för avsnittet om syfte, frågeställning och perspektiv, beskrivning av metod, analysavsnittet samt teoretiska perspektiv på TBO och postsekulär kompetens. HK har skrivit presentationen av HPF och Saronkyrkan. MK har skrivit om platsbesöket, metoddiskussionen och interkulturell kompetens. Inledning och avslutande bedömning har MH, MK och HK skrivit tillsammans. Forskargruppen har gemensamt bearbetat och diskuterat texten i sin helhet. Den slutliga versionen av utvärderingen är redigerad av MH.

Metoddiskussion

HPF vill att vi utifrån fyra perspektiv utvärderar vad som händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö. Vår formativa utvärdering har genomförts med ett kvalitativt tillvägagångssätt. I analysen av materialet har tre kategorier identifierats. Teoretiska perspektiv har därefter använts för att i bedömningen formulera våra reflektioner kring resultaten av utvärderingen. Hur utvärderingen genomförts kan illustreras på följande sätt:

Bild 1: Illustration av hur utvärderingen genomförts

Här nedan följer våra reflektioner om styrkor och utmaningar med hur studien har genomförts. I vårt uppdrag att utvärdera sfi-verksamheten skulle vi belysa fyra perspektiv. Vi valde att göra platsbesök med intervjuer och att studera dokumentation från skolledning och Saronkyrkan.

Intervjumaterialet utgör en viktig del i vår undersökning och vi ville göra kvalitativa intervjuer som samtidigt hade en jämförbarhet. Det resulterade i ett intervjuformulär med 3–4 huvudfrågor som var samma för alla informanter (Bilaga 2). Dessa frågor styrde inte intervjun i detalj utan användes i stället som en hjälp att försöka ringa in det vi uppfattade var väsentligt att få kunskap om inom de fyra perspektiven. Intervjufrågorna formulerades tentativt. Intervjuerna genomfördes semistrukturerat. Vi anser att det tillvägagångssättet gett oss goda möjligheter att besvara utvärderingens fråga: Vad händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö?

Informanterna bland deltagare och volontärer valdes ut i samråd med skolledning och lärare. Alla som intervjuades har gett sitt medgivande. Då uppdraget handlade om att genomlys verksamheten genomfördes flest intervjuer med de som aktivt deltar i denna. Vi är medvetna om att frågan om utvärderingens självständighet kan väckas utifrån att personal hjälpte till med att välja informanter. Urvalskriteriet för deltagare handlade om språkförmåga och deras vilja att låta sig intervjuas. Vi menar att det mest rimliga, utifrån detta, är att låta de som känner till verksamheten bäst hjälpa oss hitta lämpliga informanter. Hade vi själva gjort urvalet skulle med stor sannolikhet grupp sammansättningen inte blivit lika ändamålsenlig. När dessa intervjuer genomfördes och analyserades fann vi heller inget som tydde på att informanterna var styrda att svara i en viss riktning.

Ledningsperspektivet gavs från en skolledare. Med skolledning, lärare och volontärer gjordes enskilda intervjuer, där vi i vissa fall satt i samma rum och i vissa fall intervjuade informanten över länk. Intervjuerna spelades in på mobiltelefoner och den som intervjuade tog också anteckningar under samtalets gång. Inspelningarna raderades från telefonerna när de laddats upp på lösenordsskyddade datorer. Alla inspelningar raderas från datorerna när rapporten är klar.

Vi valde, i samråd med lärarna, att göra gruppintervjuer med deltagarna. Vi är medvetna om att gruppintervjuer har en annan dynamik än enskilda intervjuer och att det finns för- och nackdelar med detta. I det här fallet bedömde vi att fördelarna med gruppintervjun skulle vara större än nackdelarna. Främst tog vi hänsyn till detta med ökad trygghet för deltagarna som håller på att lära sig det svenska språket, de kunde hjälpa varandra att hitta och formulera de svenska orden. Genom att använda informanter ur gruppindelningar vilka redan existerade (Kurs B, Kurs C/D) ökar också chansen att fler känner sig bekväma med att delta i samtalet. I helt nya grupper kan främlingskap inför varandra göra det svårare att prata (Wibeck 2010:65-66). Detta var något som ytterligare talade för vårt beslut att intervjua deltagarna i grupper.

Inför intervjuerna diskuterade vi maktaspekter i intervjusituationer och vi var medvetna om att vissa informanter kunde känna underläge eller nervositet. Vi försökte därför att på olika sätt skapa en positiv och gemytlig stämning i intervjusituationen. Vi var också medvetna om att det fanns både språkliga och kulturella hinder i mötet med sfi-deltagarna. Eftersom MK är utbildad i interkulturellt arbete och har vana att intervjua människor från andra kulturer fick hon genomföra deltagarintervjuerna. Detta är också ett av skälen till att vi inte använde oss av tolk. Ett annat

skäl till detta beslut är att det alltid finns en risk att tolkningen förlänger intervju tiden och gör att tolkens egen tolkning blir ytterligare en faktor att förhålla sig till.

I utvärderingen har vi anonymiserat skolpersonal och representanter från kyrkan genom att inte ta med deras riktiga namn och i varit ytterst sparsamma med övrig information. Skälet till detta är att vi ville minimera risken att personer i dessa grupper får sin identitet röjd. Vi är medvetna om att HPF och Saronkyrkans samverkan är ett litet sammanhang, där skolledning, lärare och pastorer består av ett fåtal personer, vilket försvårar anonymiseringen av dessa personer.

Vi valde att låta HK och MK transkribera intervjuerna i stället för att köpa den tjänsten, eftersom vi anser att det finns ett värde i att de som gjorde intervjuerna också transkriberade dem. Genom detta påbörjades redan under transkriberingen analysarbetet, vilket i sin tur möjliggjorde djupare analyser av materialet.

Som tidigare nämnts gjordes medvetet vissa urval vad gäller dokumentation, antalet intervjuer och vilka personer som intervjuades. Det går naturligtvis att diskutera om vi skulle ha fördelat intervjuerna annorlunda. Vi kunde valt att ha med fler volontärer i intervjuerna eller valt att få in fler röster från medlemmar i Saronkyrkan. Värt att nämna är att vi var bekanta med vissa av personerna som vi intervjuade, vilket kan leda till bristande objektivitet. Det här är något som vi har försökt vara medvetna om i analysarbetet och vi har påmint varandra om att bibehålla den kritiska distansen. När vi i bedömningen tar in teoretiska perspektiv anser vi att det ytterligare hjälper oss att formulera vår bedömning med en kritisk distans. Utvärderingens bedömning relateras på det sättet till ett större vetenskapligt samtal.

Gällande dokumentationen går det att diskutera hur omfattande den bör vara för att ha relevans för utvärderingen. Vi har, som tidigare påpekats, valt att låta intervjuerna vara det centrala materialet och dokumentationen används sparsamt, och då mest för att förtydliga eller kontextualisera resonemang eller resultat. Mängden av dokumentation som använts i utvärderingen har fyllt den funktion vi önskat.

På grund av rådande pandemi kunde vi inte genomföra alla observationer på det sätt vi hade önskat. Vi mötte vissa av deltagarna och satt med i deras klasser, men gemenskapen på språkcaféet tillsammans med volontärerna och andra aktiviteter var vid undersökningstillfället pausade. Eftersom pandemin blev mer långdragen än vi trott blev det inte heller möjligt att återkomma senare för ytterligare besök, eftersom omständigheterna inte hade ändrats inom tidsramen för detta projekt. Detta begränsade betydligt vår möjlighet att göra rättvisa åt miljön såsom den brukar fungera. Samtidigt menar vi att det insamlade och analyserade materialet är tillräckligt för att göra en välgrundad bedömning. I avsnittet som följer redovisas analysen av intervjuerna och dokumentationen.

Analys

I detta avsnitt presenteras analysen av intervjuerna strukturerad med hjälp av de tre kategorier vi identifierat vid analysen av informanternas sätt att tala om vad som händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö. Dessa kategorier är: ”Mervärden”, ”Religionerna” och ”Rollerna”. Under varje kategori tar vi sedan upp perspektiv från ”deltagarna”, ”lärarna”, ”kyrkan” (pastor och volontär) och ”utbildningen” (representant från skolledning). Varje del inleds med en övergripande analys. Därefter följer exempel på informanternas sätt att resonera med hjälp av några kortare eller längre citat. Till varje citat ger vi ytterligare kommentarer. I vissa fall används också annan dokumentation för att ytterligare belysa eller förklara.

Mervärden

Övergripande analys

Saronkyrkan har enligt avtalet med HPF uppdraget att: ”ge mervärde till utbildningen genom att erbjuda stöd, sammanhang och nätverk i närsamhället” (*Avtal mellan Saronkyrkan och HPF*). Saronkyrkans möjlighet att ge mervärde bygger i sin tur på en fungerande volontärkultur. Samstämmigt säger de intervjuade att samverkan inneburit ett mervärde genom en ökad närhet till det svenska språket och samhället för deltagarna. Mötesplatser Saronkyrkan bidrar med har gett ökad möjlighet till integration. Verksamheterna kyrkan bidrar med samt volontärskap innebär ett stort mervärde. Sedan har detta inte lett till så många konkreta arbetstillfällen eller praktikplatser. Däremot utvecklas vänskapsrelationer mellan volontärer och deltagare som även sträcker sig utanför de organiserade träffarna.

Språkcaféet är det mervärde deltagarna nämner mest och med stor uppskattning av alla inblandade parter. Likaså blir det tydligt i intervjuerna

med deltagarna att volontärerna, engagerade lärare, lokalerna, aktiviteterna som Saronkyrkan erbjuder, samt att de regelbundet får gemenskap över kultur- och språkgränserna, gör att de får goda förutsättningar att lära sig svenska och att förstå samhället bättre.

Saronkyrkans egen bild av vilka mervärden de ger till utbildningen finns dokumenterad i lägesrapporter mellan 2016–2019. Innehållet i den dokumentationen stämmer väl överens med vad lärare och deltagarna nämner i intervjuerna. Lärare ser att mervärdena kyrkan tillhandahåller påverkar utbildningsmiljön mycket positivt men påpekar samtidigt att det småskaliga och deltagarnära sättet att arbeta innebär utmaningar. Närheten på individnivå och mindre klasser är resurskrävande och en liten personalenhet kan också vara sårbar. En fungerande organisation med god kommunikation är avgörande. För folkhögskolans del betyder detta samarbete att de som utbildningsordnare kommer närmre sin folkrörelse där basen utgörs av frikyrkor. Kyrkan ser det som ett mervärde att fler människor med olika bakgrunder vistas i deras lokaler. Verksamheten ger också fler kontaktytor i samhället och med kommunen. Deltagarna får vänner bland volontärerna.

Sammantaget dominerar ”närhet”, i olika betydelser, sättet på vilket det talas om mervärde från de olika grupperna. Kyrkan upplåter sina lokaler och måste ha ett väl fungerande volontärsarbete för att komma närmre deltagarna. Genom volontärerna skapas närhet till samhället och kommunen. Lärare uppfattar att det här småskaligare sättet att bedriva sfi-undervisning gör att deltagarna kommer närmre svenskar. Därmed får de bättre kontakt med det svenska språket och samhället. Deltagarna uttrycker att de kommit närmare svenskar. Från utbildningens håll framhålls att den här modellen för sfi-undervisning ökar närheten till utbildningens grundläggande uppdrag.

Exempel från materialet

Om närhet

Flera informanter tar på olika sätt upp att när sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö skapar den närhet. Det är som att själva sättet på vilket den här utbildningen är strukturerad uppfattas bidra till att minska avstånd. Därför börjar vi med att ge exempel på vad som sägs om närhet.

Närheten är ur utbildningens perspektiv kopplad till det egna uppdraget som utbildningsanordnare. Genom att utforma ett samarbete på sättet som är fallet för HPF och Saronkyrkan i Göteborg, får skolan hjälp att aktualisera sin folkrörelseidentitet.

Nej men vi är ju folkhögskola med folkrörelse och vi kallar ju det här folkrörelsenära verksamhet och det gör ju att vi vill samarbeta med vår folkrörelse och gör det i samarbete med den. Och vi tänker ju att vi som folkhögskola så känns, så är ju detta ett steg närmare vad vi är kallade att göra som folkhögskola. Om man ska använda ett religiöst ord – kallade. [...] I filialerna då, de tre kyrkorna vi samarbetar med, så är det ju mycket mer tydligare, folkrörelseanknytningen är ju ännu tydligare. (Skolledning)

Och vidare lyfts det fram att folkrörelsen, i detta fall de frikyrkor som upp-låtit sina lokaler för sfi-undervisning, tillför utbildningen resurser i organiserat humankapital. Frivilligt engagerade människor i församlingsmiljön ger betydande bidrag för att förbättra förutsättningarna att bedriva en god undervisning där både språkinläring och integration underlättas.

Det finns väldigt många resursstarka människor inom kyrkan som har kopplingar ut till samhället och det är det första. Men också att det finns nätverk som kyrkan har som kan kopplas på i detta. Det finns väldigt mycket god vilja och volontärerfarenheter. Man är liksom van att enga-

gera sig för människor i församlingens miljö. Så det är väl det främsta mervärdet som vi ser. (Skolledning)

Ur lärarnas perspektiv handlar närheten främst om att deltagarna får möjlighet att ha närmre relationer till fler svensktalande utöver skolpersonalen.

Ja, men först spontant, alla möten med människor, alla kontaktytor som kyrkan skapar både i att det ju finns människor här i huset som inte är direkt kopplade till sfi och som våra elever kan liksom knyta kontakter med. (Lärare 2)

Och det påpekas också att resurserna Saronkyrkan tillhandahåller innebär att fler insatser kan göras för att förbättra lärsituationen genom att deltagarna får tillgång till mer individuellt anpassad hjälp:

Vi hade aldrig kunnat erbjuda så mycket samtalstid, både individuellt, en och en för de som behöver det och i grupp. Och vi har dessutom, och det ha glömt säga, haft alla, alla som är pensionerade lärare har blivit, språklärare eller specialpedagoger, har vi frågat om de vill hjälpa till och lästräna med de som behöver extra lästräning. Då fick vi några som gjorde det, så där avsatte, tio veckor så kom de hit och gjorde det med vissa utvalda elever och så där. Som en jättegod effekt och så. Det hade vi aldrig heller hunnit liksom inom skolans tid. (Lärare 3)

Vidare påpekas att vänskap uppstår mellan volontärer och deltagare. ”Och några har ju blivit vänner på fritiden och träffas utöver och gör saker utan att vi är inblandade” (Lärare 3). En annan lärare konstaterar att:

Och sen har vi också haft en grupp volontärer från kyrkan som har ordnat en månadsaktivitet, där de har gjort kul grejer tillsammans. De som vill...det är frivilligt då liksom. De träffas efter skolan och de har de

kanske åkt skridskor tillsammans, de har lagat mat... de har... vad har de gjort mer... jag tror spelat badminton kanske... eller liksom kanske bara sett på film eller ja haft det trevligt. Och då blir det också sen naturligt och det trevliga också är att det har varit olika åldrar. (Lärare 1)

I en intervju uttrycker deltagaren tacksamhet över att lärare och en volontär tagit med den till Saronkyrkans secondhand för att där: ”en papper och en penna... och t ex: ’Vad kostar den? Vad kostar den?’ Såna saker – fråga och hjälpa...” (Deltagare Kurs C/D). En annan deltagare i samma grupp säger:

Ja, jag två volontärer – NN och XX, prata varandra. På sommaren XX och XY, sin man... gå i hus... tillsammans... sommarhus. Och hon gå till sommarhus och ta kort olika plats och skicka till mig, ja. En gång eller två gånger ringa till varandra och prata. NN också. (Deltagare Kurs C/D)

Eftersom flera av lärarna själva är aktiva i en kyrka finns det en förförståelse när det gäller vad som behövs för att organisera de ideella resurserna på ett sätt som fungerar:

Vi som har mest kontakt med volontärer har också varit aktiva i församlingen, så jag tänker att vi är vana vid volontärkulturen (Lärare 3).

Samma lärare konstaterar också att volontärskap kräver arbete:

Men det är också ett jobb. Man ska också relatera till 25 andra människor som kommer hit och bry sig om dem och att de har träffat sina barnbarn och att deras semester var bra (Lärare 3).

Att uppnå denna närhet sker genom en hög grad av ideella insatser.

Pastorn vi intervjuat konstaterar att församlingslivet kan bli som en bubbla som är svår att ta sig ur, men genom att sfi-undervisning bedrivs i Saronkyrkans lokaler minskar det avståndet.

Jag bara minglar i min egen entré, min kyrka, så kan jag prata med människor av alla de möjliga slag som jag lika gärna hade kunnat göra naturligtvis på mitt bostadsområde. Jag bor i ett mångkulturellt område. Och det är för mig jätteberikande och roligt. (Pastor)

Språkcaféet

Redan 2016 när avtalet mellan Saronkyrkan och HPF upprättas nämns att språkcaféet identifierats som ett arbetssätt med potential att ge mervärde till utbildningen genom att bidra till integration (Bilaga 1). Saronkyrkans språkcafé är integrerat med sfi-undervisningen. Det innebär att deltagarna har denna verksamhet som del av undervisningen. Volontärer är på plats fyra gånger i veckan för att hjälpa till. Lärarna håller i språkcaféet, delar in deltagarna i grupper, förser med material anpassat för deltagarnas nivå och i anslutning till vad de jobbar med för moment i kursen. Volontärerna bidrar till verksamheten genom att vara samtalsledare för mindre grupper.

Saronkyrkans sätt att bedriva språkcaféet är ur utbildningens perspektiv lyckat:

Lärarna förser ju volontärerna med material och är med och planerar så att det blir liksom matnyttiga språkcaféer. Det vet jag är väldigt uppskattat även av volontärerna. För att vi har volontärer jag har träffat i Göteborg som sagt att ”jag gick på ett annat språkcafé förut, men det var så svårt för man uttömmer samtalsämnen rätt snabbt. Var kommer du ifrån? Vad gjorde du i ditt hemland?” Och sånt där. Hos oss så får man

teman och det finns förberedda samtalsämnen och tar samtalsämnena slut så finns det spel och språkövningar [...] Det här måste ju också vara en del av utbildningen i och med att språkcaféet ligger inom schemat så måste det ju vara lärarförberett också. Det finns en av färdigheterna inom kursplanen för sfi är muntlig interaktion och det är ju då det som man gör, färdigheten som man tränar i språkcaféerna. (Skolledning)

Likaså beskriver lärarna verksamheten genomgående i positiva ordalag:

Men att vi, vi har språkcaféet, för alla våra elever har möjligheter att två tillfällen i veckan liksom träffa och sitta och prata med volontärer på svenska en lång stund. Det är ju, å det är ju ett, ett oerhört mervärde som jag tror liksom kanske är det som våra, de flesta av våra elever lyfter fram som det enskilt liksom, mest positiva med den här skolan. (Lärare 2)

Och sen finns det ju de då som... när de har sett hur bra språkcaféet är hos oss, så kommer de på att de vill leta upp alla språkcaféer som finns i Göteborg stad, så att de på nåt sätt kan pricka in ett om dan om de har tid (skratt). (Lärare 1)

Från kyrkans håll betonas att arbetet med just denna verksamhet är mycket välstrukturerat men det antyds också att språkcaféet kräver en omfattande arbetsinsats att planera, genomföra och hålla ihop.

Ja, det är ju då att vi har språkcaféet och jag har varit knuten till språkcaféet då... så att... och de har ju inte så mycket svenska... utan det är ju ganska... ja... man får träna sig i att använda det de kan och de har ju väldigt bra upplägg på språkcaféet här tycker jag. Det är ju integrerat kan man säga, i undervisningen... inte bara att man sitter och pratar utan... Lärare är ju fantastisk bra att jobba och planera! Ja, ja... så att det är ju väl förberett och det finns ju de... vi är ju ganska många volontärer... (Volontär)

Och deltagarna säger:

Ah, språkcaféet mycket bra. För att träna att prata med person, mycket bra... ah... framtid... men nu... ah... corona... problema. Volontär kanske eh... (Deltagare Kurs B)

Och vi har också mycket, mycket bra språkcaféet. Språkcafé bra! (Deltagare Kurs C/D)

Språkcaféet är en del av skolvardagen för sfi-deltagarna och lärarna. Vi uppfattar att detta sätt att bedriva sfi-undervisning i församlingsmiljö i mångt och mycket illustrerar det HPF och Saronkyrkan vill uppnå med sitt samarbete. Saronkyrkan ger med den här verksamhet mervärde till utbildningen.

Förteckning över mervärden

Även om språkcaféet har en framträdande plats i verksamheten nämns i intervjuerna flera aktiviteter Saronkyrkan bidrar med för att ge mervärde till utbildningen. I dokumentet *Lägesrapport* har ansvarig för sfi-arbetet i Saronkyrkan årsvis informerat ledningen på HPF, föreståndaren och kyrkans styrelse om vilka dessa aktiviteter är. Fördelningen ser ut på följande sätt.

Tabell 1: Nämnda mervärden i ”Lägesrapport” 2016-2019

Aktiviteter	2016	2017	2018	2019
· Café Zahra – språkcafé för kvinnor	X	X	X	X
· Volontär på Second Hand	X			
· Volontära och praktisera SH		X		
· Volontär Saron praktisera SH			X	X
· Sfi-kör MN PL	X			
· Sfi-kör MN		X		
· Fotboll	X			
· Språkvän	X	X	X	X
· Studiebesök hos volontärer	X			
· Studiebesök annat	X			
· Intervjuträning med rekryterare	X			
· Övningar på Saron Second Hand	X			
· Ett jobb till en sfi-elev som personlig assistent	X	X	X	X
· Volontärer engagerar sig i sfi-elever på fritiden		X		
· Praktikplats		X		
· Volontärer har datorundervisning		X		
· Tre elever nu praktikanter		X		
· En deltagare tre månaders arbete		X		
· Förmedling av jobb/praktik i liten skala		X		
· Matlagningskurs		X		
· Facebookgrupp		X	X	X
· Försäkringskassan på besök via Saron		X		
· Volontära på fritidsgården i Saron		X		
· Peter Pop och Baba Gaston spelar och berättar		X		
· Inbjudan till en opera/musikalföreställning				
· Jonatan från Folket i Arbete			X	
· Fr.o.m. mars frivillig månadsaktivitet			X	
· Språkcafé			X	
· Frivillig månadsaktivitet				X
· Volontärer engagerar sig i sfi-elever på fritiden				X
· Sångtillfällen				X
· Bokcirkel				X
· Träffar olika människor genom Saron				X
· Människor får hjälp vid akuta situationer.				X

I intervjuerna framkommer att de olika aktiviteterna tillsammans bidrar med mötesplatser där sfi-deltagarna får ”prata svenska i ganska så naturliga sammanhang” (Lärare 3).

Olika aktiviteter i lägesrapporten nämns i intervjuerna men långt ifrån alla. Det beror på att vissa verksamheter bara funnits något år och att det sker en viss omsättning på lärare och volontärer. Alla har inte varit med på allt. Däremot har Saronkyrkan försett sfi-utbildningen med många olika aktiviteter som ger mervärden.

Så långt vår analys av mervärden. Nu går vi över till religionerna.

Religionerna

Övergripande analys

I *Medarbetarpärmen* för HPF läsåret 2019/2020 står det att skolan arbetar utifrån: ”en helhetssyn på människan, baserad på kristen tro, där alla är välkomna att delta i verksamheten”. Och vidare om utbildningens värdegrund att: ”varje människa är en unik skapelse och kallad att leva i gemenskap med Gud och med andra människor; människan är en helhet med fysiska, intellektuella, emotionella och andliga dimensioner”.

När lärare beskriver hållningen till den egna tron och läraruppgifterna präglas denna av ”inbjudan”, ”respekt” och ”frivillighet”. Lärarnas kristna tro och att sfi-undervisningen bedrivs i en församlingsmiljö blir en garant för att troende muslimer känner sig mer hemma än på en ”neutral plats”. Både lärare och volontärer uttrycker att de gärna delar med sig av sin tro men att det då sker på ett sätt där inget tvång förekommer. Ingen får känna sig pressad. I intervjuerna framkommer att bön är ett uttryckssätt som flera av deltagarna, lärarna och volontärerna har gemen-

samt, även om de tillhör olika religioner. När deltagare som står i en svår situation uttrycker ”be till Gud för mig!” så kan läraren/volontären säga att de ska be. Bön som en gemensam yta blev även tydlig i den avbrutna klassrumsobservationen.

Hos deltagarna i intervjuerna dominerar uppfattningen att utövare av olika religioner ska kunna leva sida vid sida. De nämner att religion är ett ämne som dyker upp på lektionerna men att det då är viktigt att visa varandra respekt. Flera deltagare säger att de kommer från länder där muslimer och kristna har levt sida vid sida, och utövat sina religioner, under hundratals år. Detta att sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö med många kristna lärare och volontärer, ses därför som något bekant och positivt.

Saronkyrkan har upplåtit ett särskilt rum i lokalerna för de sfi-deltagare som är muslimer och vill ha någonstans att be. Bönen är inte organiserad och sker enbart på raster. Detta ledde till att frågor om relationen och skillnaden mellan kristendom och islam aktualiserades bland en del av kyrkans medlemmar. Dessa frågor hanterades inom kyrkans medlemsmöten och ledningsfunktioner.

En utmaning för verksamheten är de fall där deltagare har konverterat från islam till kristendom. Personer med denna erfarenhet kan utsättas för särskild press kopplat till sitt ställningstagande. Ibland kan de själva även uppfattas som påstridiga när det gäller att framhålla skillnaderna och konfliktytor mellan de två världsreligionerna. När nedsättande kommentarer avseende religiösa tillhörigheter och utövande förekommer bemöts och behandlas dessa inom verksamheten som en situation i behov av en lösning. Både från lärarnas och kyrkans håll betonas att sättet på

vilket de främst vill hantera dessa dilemman är pågående samtal. De vill försäkra sig om att de formar en miljö där ingen pratar illa om någon annans religion.

När sfi-undervisningen bedrivs i en församlingsmiljö sker religionsmöten där utlevd religion har en självklar plats. Mötet mellan kristen tro och islam ger både upphov till dilemman, skapar trygghet igenkänning och kräver mycket samtal från alla inblandade parter.

Exempel från materialet

Religionernas plats

Informanterna nämner, på olika sätt, att när sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö får religioner en självklar plats. Detta betraktas främst som en tillgång. I det som följer nedan är det kristendom och islam som avses eftersom de flesta tillhör någon av dessa.

Ur lärarnas perspektiv är det positivt att religionerna får levas ut, och att religionsutövande inte ses som något märkligt. En lärare formulerar det på följande sätt:

Men alltså... det som jag har fått höra om och om igen av våra deltagare, speciellt de som är väldigt religiösa muslimer, det har ju varit att de tycker ju så mycket bättre om att studera hos oss än till exempel i en vanlig kommunal skola, där ingen kanske tror på Gud. För de känner att vi har så mycket mer gemensamt för att vi tror på Gud. Så de ser på det som vi har gemensamt, snarare än på det som skiljer oss åt. Och de känner sig mycket tryggare med att vara i en miljö där vi ändå har liknande livs-åskådningar, hellre än att vara på en plats där den... vad ska jag säga... den andliga dimensionen inte finns alls. (Lärare 1)

En annan av lärarna påpekar att:

Att det är något positivt att vara här, för att här har religionen någon sorts existensberättigande. Vi erkänner liksom att det finns något sådant som religion och tro... Och jag, men min upplevelse är nog att det finns liksom en ömsesidig respekt... för både vad det är, liksom, vad de, de här lokalerna och människorna som jobbar här i kyrkan, vad de står för, men också för våra elever som kanske har en annan religiös tillhörighet. (Lärare 2)

Och vid ett tillfälle visar det sig att den här miljön ses som en möjlig tillgång när det behövs en säker plats för en utövare av den judiska tron. En lärare berättade att kommunen hörde av sig och frågade om en utövare av judisk tro kunde läsa på sfi-utbildningen i Saronkyrkan. Det fanns en oro för hans säkerhet på kommunens skola. De visste att det var en utbildning bedriven i en kyrka, och att det fanns muslimer i gruppen, men tänkte ändå att det skulle fungera (Lärare 3). Skolledningen ser också att en tydlig religiös identitet är en tillgång när det gäller att bedriva sfi-undervisning:

Sfi är ju en uppdragsutbildning på sätt och vis. Vi har kursplan och läroplan från Skolverket. Och då, för det mesta så upplever ju vi att det är en styrka, att vi är en kristen folkhögskola i samarbete, eller som jobbar bland andra trosinriktningar, för att det finns en förståelse för att tro innebär för människor hos oss. Och ibland så känner vi att eleverna söker sig till oss, just därför, för att vi har, vi finns, både de och vi finns ju i en sekulär, i ett sekulärt samhälle där tro ibland är som den udda. Vi har ju mycket gemensamt i och med att vi har tro, även om tro för oss ser olika ut. (Skolledning)

Saronkyrkan har från sitt håll målet att: ”Vi ska vara tydliga med våran tro, att ni är i en kyrka, men det ska inte utövas mission mot en grupp

som går i sfi:s lokaler” (Pastor). Ingen av deltagarna i studien ger uttryck för att någon otillbörlig påverkan har skett. På frågan om hur deltagarna själva ser på att sfi-undervisningen bedrivs i en kyrka svarade en av muslimerna: ”Nej... nej, inga problem! Ingen fara, ingen fara. Samma som moské. Kyrka, moské... samma. En Gud... en... muslim eller kristen” (Deltagare Kurs B). Med referens till sitt hemland konstaterar ytterligare en deltagare att religionerna kan samexistera: ”Ja hos oss samma. Kristen och muslim bjuder varandra och är grannar no problem – no. Samma som här” (Deltagare Kurs B).

Något islam och kristendom har gemensamt är att utövarna ber. Bland lärarna vi intervjuat beskrivs bön som något naturligt att ha med i relationen till deltagarna.

Jag tänker på den situationen igen då, som uppstod idag med när det var en person som blev akut sjuk i klassrummet på lektionstid och vi efteråt kan säga till varandra: ”ja men personen mår bättre, vi ska, vi kan be för att...” asså det, det finns en möjlighet att säga det och det tänker jag är fint liksom, att vi kan säga till varandra, att läraren eller, eller eleverna, kan säga: ”Ja, men vi ber för att personen liksom fortsatt ska få vara på, på bättring. Och att då vet vi ju, underförstått ju, att vi kanske ber till olika, vi kanske inte ber på samma sätt liksom. Det kanske betyder helt olika saker för oss när vi säger att vi ber. Men det kan vi respektera. (Lärare 2)

En lärare berättar att de på medarbetarsamlingen varje fredag har möjlighet att be för deltagarna (Lärare 3). Det är tillfällen då det ges utrymme för personalen att uttrycka önskingar om goda lösningar för individer och för skolan i sin helhet, samt att be om ett bra arbetsklimat. För en annan lärare beskrivs bönen för deltagarna som ett sätt att visa en omsorg de uppskattar och kan ta till sig:

Ibland är det ju att de... jag berättar ibland för dem också att när de går igenom något kämpigt eller nåt problem att jag ber för dem. För att de har delat med sig nåt personligt och de har kanske bett mig då på sitt modersmål: ”Be till Gud för mig.” Och då säger jag: ”Ja, det ska jag göra och jag ber för dig” och ibland berättar jag för dem att jag ber för dem när jag är på väg till jobbet... för det gör jag. Och de blir så glada av det, för de ser det som en välsignelse och det är väldigt betydelsefullt för dem. Så det är ju inte att jag... vad ska jag säga... tränger mig på... eller liksom... jag respekterar ju deras tro och deras livsåskådning och deras livsstil, men jag känner ändå att jag kan vara frimodig med min också. (Lärare 1)

MH påbörjade en deltagande observation i klassrummet som avbröts av att en av deltagarna blev sjuk och fick hämtas med ambulans. Den här händelsen gav oss möjlighet att se hur lärarna hanterade situationen. De lugnade gruppen, pratade om händelsen på ett sätt så alla skulle förstå och erbjöd personliga samtal om någon kände behov av det. I den här situationen blev det också tydligt att bönen blev ett gemensamt sätt för deltagare och lärare att hitta tröst i situationen, trots att de tillhörde olika religioner. Initiativet till att be för den sjuka personen kom från deltagarhåll, vilket tyder på att deltagarna känner sig bekväma med att uttrycka sin tro i skolmiljön.

Ett rum anvisat för bön och frågan om konvertiter

I vår utvärdering har en händelse och en grupp tydligt visat på utmaningar med att bedriva sfi i en församlingsmiljö. Dels visade det sig att när det anvisades en plats i lokalerna där muslimer kunde be så väckte det frågor hos en grupp av medlemmar i Saronkyrkan vilket ledde till diskussioner inom kyrkan. Dels nämns i intervjuerna att det är särskilt känsligt att hantera de deltagare som konverterat från islam till kristendomen.

Angående situationen att ett rum anvisats där muslimer kan be säger en lärare:

Så det enda som har varit, som jag vet, det är när konflikten blev, kring, utifrån kyrkligt perspektiv, kring att be, som, om man i skola och muslimer behöver uttrycka sin bön under dagen, får man göra det i en kyrka eller inte? Och där var det otydligt från början kommunicerat hur vi gör i en kyrka. (Lärare 3)

HPF:s hållning i frågan om att inrätta ett rum för bön åt muslimska deltagare beskrivs med följande ord:

Vi bestämde inte hur man skulle göra utan vi förklarade vad det betydde för en deltagare att få gå för att be. Och det handlade ju inte om att det är en ledd bönestund av en imam eller så. Utan det var en individuell... eller att eleverna fick gå och be. Så att vår ståndpunkt var att kunde man erbjuda det så var det ju positivt för många som studerar hos oss. Men det ska göras på rasten och inte på, på lektionstid då man... det ska liksom inte störa verksamheten som helhet. Alltså varken våran eller Saronkyrkans. (Skolledning)

För Saronkyrkans ledning var reaktionerna oväntade. Inför att avtalet skrevs hade frågan hanterats av ledningsfunktioner utan att förankras i ett större samtal med alla medlemmar. Det hade hanterats som en praktisk fråga som de ville hitta en god ordning för. Pastorn vi intervjuat beskriver det med orden:

Så är det ju där den stora klinchen, så var det ju när, när det blev känt att vi hade ett rum som vi, vi lät muslimska sfi-elever utöva sin bön. Det hade ju församlingens ledning, styrelsen, hade ju bestämt det när vi startade det här att vi vill erbjuda ett sånt, men gjorde det då inte liksom

till en hel församlingsfråga utan man bara lät det ske, som en slags ordningsfråga, men när det dök upp som ett känt faktum för några så blev ju det ett ganska stort ramaskri. Kan, kan, ska kyrkan erbjuda ett rum för andra religioners bön. Asså inga problem med närvaro, inga problem med mötet, samtalet, självklart diakonin, alla är på, alla är glada, alla tycker att detta är bland en viktig del av Saron, men här tyckte många att, här är att gå för långt i bemötandet. De får be någon annanstans eller så. Så där har varit utmaningen. (Pastor)

Och volontären konstaterar:

Dels blev jag lite förvånad att det blev så stort uppslaget för det fanns ju en policy redan från början när man startade det här då, där man hade bestämt om det här med... ja... hur lokalerna skulle användas. Och sen blev det ju då att de hade ett rum där de fick gå undan då... de som ville praktisera sina böner då ifrån... de som kom ifrån islam då. Men... så det blev ju lite stor affär tyckte jag då... utav detta då. Och min uppfattning var ju den att det är ingen idé att gå och ändra i nåt sånt efter ett par år av... efter att ha kört en viss rutin utan... och sånt där... och den erfarenheten är att den ska man ju gå igenom väldigt noga innan man startar upp nåt sånt. För det är faktiskt så att sånt här sitter väldigt djupt... erfarenheter ifrån människor och man gör inte om människor på en eftermiddag så va. Så att... som väl var så blev det ju ingen ändring. För då hade det blivit riktigt rörigt. Men det var ju väldigt starka reaktioner i församlingen... ja... så att det var ju inte så jätteroliga församlingsmöten vill jag påstå. Tyvärr. (Volontär)

Utöver de uppkomna frågorna som aktualiserades när muslimska deltagare hänvisades till en särskild plats att be nämns också konvertiter. Skolledningen betonar att konvertiternas situation hanteras via samtal där målet är att alla röster ska få möjlighet att höras.

Men det kan hetta till någon gång. Det kan vara när, vi har ju en del konverterter, alltså de som konverterat från islam till kristendom och där känner man ibland att det är viktigt att vara medveten om, vad som är vad, så att säga, men vi låter ju alla komma till tals och alla får berätta sin berättelse, så att säga, så att det inte ska förekomma... Men just konverterterna är kanske den mest, inte utsatta, men det är där det hettar till helt enkelt. (Skolledning)

Också en av lärarna säger att just konverterternas situation är något som hanteras med varsamhet.

Ja, alltså de flesta av våra deltagare är ju muslimer. Sen så har vi ju några från kristen bakgrund, från Mellanöstern och Afrika. Och sen har vi ju några som har konverterat till kristendom, några är öppna med det och några döljer det. Och det är ju inte nånting man vill skylta med för mycket för deras trygghet skull. Vi som lärare är ju medvetna om det, men det är ju inte nånting vi alls nämner... alltså ingen annan vet ju om någon annans tillhörighet på det sättet om... självklart så vet man ju när man hör någons namn så vet man ofta vilken religion de tillhör. (Lärare 1)

Pågående samtal

I vår utvärdering dominerar intrycket att informanterna ser sig själva som att de finns i en miljö där det pågående samtalet är avgörande för att hantera religiösa spänningsförhållanden. Lärarna ser det som att alla inblandade kan lära sig att bli bättre på att lyssna på varandra.

En del av våra elever säger så här: ”Vi pratar inte om religion och politik, så blir det inte problem i skolan liksom”. Det kan ju vara inom samma land och inom samma religion, om man tycker om presidenten eller inte. Men det säger vi, så kan vi inte göra det. Vi kan inte liksom bara vara tysta om det som vi inte klarar av att prata om, eller som vi inte tycker

samma om. Men i stället när vi pratar om det så säger vi alltid så här: ”Det här vi kommer prata om idag, det är här liksom, i hjärtat och det är känsliga saker, så här behöver vi verkligen ha respekt för varandra. Vi måste inte tycka samma, men vi måste lyssna, vi måste alltid lyssna på varandra. Den finaste gåvan vi kan ge varandra är att vi lyssnar på den andre utan att värdera det du säger eller säga, hålla med eller säga emot, utan den här uppgiften ska ni bara lyssna på varandra, ni ska inte diskutera”. Kanske så har vi gett lite ramar för hur det går till och vad vi förväntar oss. Och då förhoppningsvis så vågar man säga någonting som ligger lite närmare sig själv också. (Lärare 3)

Från Saronkyrkans håll blev det viktigt att hantera de frågor och den kritik som uppstod i samband med diskussionen om rummet som anvisats för de muslimska deltagare som ville ha någonstans att be. Detta hanterades dels genom flera samtal med medlemmar och ledning i församlingsmöten. Dels valde församlingsledningen att prata enskilt med de som uttryckt starkast kritik: ”...de högljudda har vi försökt att lyssna till, suttit med en och en” (Pastor). Den här mer processinriktade hållningen, att fortsätta prata om det svåra, att lära varandra att bli goda lyssnare, innebär inte att det är fritt fram att säga vad som helst om vem som helst. Så här säger en lärare om behovet att markera mot när någon talar illa om den andres religion.

För det är ju någonting jag absolut inte tillåter i mitt klassrum – att någon talar illa om någon annan religion. Men det är så invant hos vissa, i deras kultur att man liksom förbannar olika folkslag och så där...att de blir ju förvånade när jag sätter stopp för det, för det känns så självklart att de inte ens har tänkt att det är fel. Så det är vissa rasistiska uttalanden och sånt jag bara totalt vägrar ha i klassrummet. Och eftersom jag hör sådana saker på modersmålet, det är ju inte det att de säger det på svenska, så hinner saker stoppas innan de sprids eller eskalerar. Så jag tror att vi stoppar en hel del

konflikter innan de har utvecklats till nåt större. Man hör ibland på andra skolor att det kan vara storbråk och konflikter som händer mellan olika grupper, men vi har inte haft det så, tack och lov. (Lärare 1)

Ur deltagarnas perspektiv nämns inte religion på lektionerna i någon större utsträckning. Några uttrycker att på den här utbildningen får var och en ha sin religion, och att när de pratar om varandras tro sker det med respekt: En muslimsk deltagare säger om miljön: ”Fri...frihet. Bara själv, bara själv” och en annan deltagare som är kristen nickar instämmande (Deltagare Kurs B). Ytterligare en deltagare säger angående samtalerna om religion: ”Behandla med respekt” (Deltagare Kurs C/D). Med detta sagt om religionerna ska vi nu fokusera på rollerna.

Rollerna

Övergripande analys

Saronkyrkan och HPF har inte upplevt att deras samarbete inneburit någon krock mellan aktörernas uppdrag. Bilden är i stället att när sfi-undervisning bedrivs i församlingsmiljö leder det till att folkhögskolan på det sättet får hjälp med rollen att vara en tydligt folkrörelseanknuten utbildning. För kyrkan har samarbetet väckt frågan om vilken roll den ska ha när det gäller uppdraget att dela med sig av tron. Informanterna ger uttryck för två olika sätt att tolka rollen att vara den kristna trons budskapsspridare. Den ena tolkningen har fokus på att genom handling och bemötande visa på den kristna tron samt att ”bjuda in” och ”välkomna” de deltagare som visar intresse. Det andra sättet att tolka rollen lägger vikten vid att vara tydlig med den kristna trons innehållsliga aspekter. Både lärare och volontärer nämner att deras engagemang vilar på och drivs av kristna övertygelser och ger uttryck för en hållning med fokus på en välkomnande snarare än en propagerande hållning. I vår utvärdering visar det sig att olika sätt att se på hur Saronkyrkans lokaler

ska användas aktualiserar frågan om hur den här aktörens roll ska uppfattas av andra. Här nämns kyrkan som resurs i samhället, kyrkan som erbjuder ett vilsamt rum att vistas i, den kristna gemenskapen som tillhandahåller gemensamma ytor och kyrkan som tydlig förmedlare av trons innehåll.

Sfi-undervisningen som bedrivs i Saronkyrkan är småskalig i jämförelse med andra liknande utbildningar i kommunal regi. Både personal och deltagare är färre än det brukliga i en stor kommun. Detta påverkar lärarrollen. Lärarna behöver kunna gå in i olika roller. Något som stundtals kan uppfattas vara krävande. Från Saronkyrkans och utbildningens sida har det lyfts fram att det är en viktig faktor att ha en person som bär upp funktioner i båda organisationerna. Genom att en av lärarna har en nyckelroll som både anställd av kyrkan och utbildningen skapas möjligheten att hålla samman och överbygga mellan de olika aktörernas verksamheter.

Saronkyrkan har en komplex organisationsform då den är medlemsstyrd, vilket gör att beslutsprocesser präglas av att beslut oftast föregås av längre sekvenser av samtal. Detta ser annorlunda ut i mer ledningsstyrda organisationer. Utifrån intervjuerna är det tydligt att samtal med möjlighet till förklarande förhållningssätt genomsyrar pedagogiken i arbetet med volontärer och sfi-klasser.

Exempel från materialet

Uppdragen

Både HPF och Saronkyrkan agerar utifrån uppdragsbeskrivningar som definierar deras roller gentemot varandra. Att kyrkans uppdrag inte är identiskt med folkhögskolans beskriver skolledningen på följande sätt:

En kyrka har ju ett missionsuppdrag som inte vi som folkhögskola har och att, att medvetandegöra båda parter om varandras olika uppdrag kan

ha varit en viss svårighet någon gång. Men det är verkligen inte något... en stor del av det arbete vi har gjort. Vi har stött på det. (Skolledning)

När folkhögskolan bedriver sfi-undervisning i församlingsmiljö blir styrkan i det samarbetet, enligt skolledningen, en tydlig folkrörelseanknytning. Och just den kopplingen till folkrörelsen är en viktig del för folkhögskolan när det gäller att fullgöra sitt uppdrag:

Nej men vi är ju folkhögskola med folkrörelse och vi kallar ju det här folkbildningsnära verksamhet och det gör ju att vi vill samarbeta med vår folkrörelse och gör det i samarbete med den. Och vi tänker ju att vi som folkhögskola så känns, så är ju det ett steg närmare vad vi är kallade att göra som folkhögskola. Om man ska använda ett religiöst ord – kallade. Men för att vår folkrörelse är ju en resurs och in i våra utbildningar eller ja, i det här fallet blir det ju mer tydligt än vad det blir i den sfi-verksamhet vi har i Malmö som har varit en uppdragsutbildning. I filialerna då, de tre kyrkorna som vi samarbetar med, så är det ju mycket mer tydligare, folkrörelseanknytningen är ju ännu tydligare. Och det är någonting som när vi skriver, när vi ska beskriva oss inför myndigheter och inåt och utåt, även för vår egen personal och så, så känner vi en väldig stolthet över att vi fick till det här. Och att vår folkrörelse har blivit en resurs i det här arbetet. (Skolledning)

I beskrivningen av kyrkans uppdrag framhålls vikten av att vara tydlig med sin kristna identitet samt att de lärare som tillhör gemenskapen ska kunna dela med sig av tron. Här innebär detta delgivande att Saronkyrkan får rollen att ”bjuda in” och ”välkomna” om intresse finns och respekt visas. Däremot ska kristna lärare, församlingens volontärer eller pastorer inte i sina roller ”utöva mission”:

Ja. Sen finns det naturligtvis de i församlingen som tydligare tycker att vi behöver höja vårt, vår evangelisatoriska aspekt i detta. Och vi har sagt att vi ska inte skämmas för vår tro. De som jobbar i det, ska vara lärare och ska ha den rollen, men de kan bjuda in i vad mån de ser det. Bjuda in till kyrksalen. Bjuda in mig ibland när jag kommer som pastor, presenterar och ”välkommen hit och ni är välkomna att prata med mig om ni vill och så där”. Så vi har sagt att vi ska vara, vi ska va, vi ska va tydliga med våran tro, att ni är i en kyrka, men det ska inte utövas mission mot en grupp som går i sfi:s lokaler. (Pastor)

Här används termen ”mission” i betydelsen något påtvingande. Detta för att markera mot ett förhållningssätt vilket inte är önskvärt i verksamheten. Saronkyrkans egen definition av missionsuppdraget innefattar både att dela det kristna budskapet genom förkunnelse och att gestalta kärleksfulla handlingar, till exempel i form av socialt engagemang och arbete för försoning och fred.

Det kristna engagemanget för att fullgöra kyrkans uppdrag som finns hos volontärer och pastorer uttrycks också av lärare. En säger:

Nä, så det finns ju många kristna värderingar som driver det jag gör. Men i och för sig... det är ju så jag lever var jag än är och vilket jobb jag än har jobbat... för det är så jag lever. (Lärare 1)

Och en annan lärare säger:

Men för mig så har jag ju med mig min tro hela tiden här liksom. Jag tänker att jag är den jag är tack vare min tro så att och jag vet att det passar där jag är. Asså jag älskar alla våra elever och det är helt omöjligt att jag skulle kunna ha så mycket kärlek i egen kraft. (Lärare 3)

Kyrkans lokaler

En av lärarna hävdar att bara det faktum att sfi-undervisning bedrivs i en kyrkas lokaler ger kyrkan en roll:

Just det att vi befinner oss i en kyrka... bara det ger ju kyrkan en roll och visar att kyrkan bryr sig om folk i den här delen av samhället. Som kanske andra inte tänker på lika mycket eller når ut till eller så. Så bara det att dörrarna ens är öppna, redan där visar kyrkan att de bryr sig och det är så många deltagare som säger att de mår så bra när de är där, för det är en plats där de känner sig trygga, där de känner frid och där de känner sig sedda. (Lärare 1)

En annan lärare påpekar att rollen för kyrkan som upplåter sina lokaler för sfi-undervisning tar på sig ett ansvar att ha en välkommande hållning:

Om vi vill säga: 'Välkomna!' Så är det ju viktigt att man känner sig hemma. Och de får ju öppna, det är lite speciellt att läsa sfi i en kyrka också för vem som helst kan ju ringa på och komma in också. (Lärare 3)

Samma lärare konstaterar också att när en deltagare fått frågan hur det är att läsa sfi i en kyrka hade den svarat att det är:

bästa stället att läsa sfi på. Där finns det människor som mig och jag tycker om Saronkyrkan. Att de liksom, eller att de tipsar andra: 'Ni kan gå till Saronkyrkan och få hjälp!' även om de då inte läser sfi. (Lärare 3)

Ytterligare en lärare uttrycker uppfattningen att ingen av deltagarna har haft något negativt att säga om att sfi-undervisningen bedrivs i den kristna gemenskapens lokaler:

Hur upplever de att det är att studera i kyrkolokaler, så tror jag, jamen från neutralt till positivt, liksom. Annars skulle man väl inte välja att vara här liksom. Jag har heller inte aldrig uppfattat att det är någon som har nått issue med det. (Lärare 2)

Ur skolledningens perspektiv är det incitament för större ägandeskap att utbildning hålls i kyrkans lokaler som de ingår samverka med:

de församlingar vi samarbetar med har ett större ägandeskap av, känner större ägarskap och ansvar över de kurser som finns i deras lokaler i och med att vi har ett samarbetsavtal som är mycket starkare. (Skolledning)

När deltagarna kommenterar Saronkyrkans lokaler nämns av flera att de har lättare att slappna av inne i denna byggnad. En säger: ”Och när jag börjar här så känner jag... åh... det var spännande! I kyrka! Man och... det var lugn. Känna jag lugn i kyrkan” (Deltagare Kurs C/D). Och en annan: ”När vi gick in här... så bli mycket så... inte stressade... tänka vad lära, det jätte, jättelugnt här. Jo.” (Deltagare Kurs C/D)

För Saronkyrkan är utmaningen att hitta sin roll i förhållande till de gemensamma ytorna. Entréhallen är gemensam och pastorn noterar att det blir naturligt för människor från den kristna gemenskapen att umgås med deltagarna: ”där vi möts och där vi, där de ofta ju har med sig mat och då kommer vi och minglar: ’kom och ät med oss’ och så” (Pastorn). Här är ett exempel på att deltagarna bjuder kyrkans personal på mat. Vidare uttrycker volontären att det skulle gå att vara tydligare med den kristna identiteten både när det gäller entrédelens dekorer och utnyttjande av gudstjänstrummet. I det här sättet att resonera är kyrkans roll också att bidra med att den kristna trons innehållsaspekter tydligt lyfts fram:

Jag har ju efterlyst... vi har ju då en gemensam ingång. För det är ju en stor foajé där i Saronkyrkan. Och där uppehåller vi oss ju efter lektionerna och där önskar ju jag då att det skulle finnas på olika språk alltså... illustrationer och bilder som anknyter till den kristna tron tydligt. Att det skulle vara en internationell entré.

När jag har jobbat som... när jag har haft lektioner då så har jag också vid några tillfällen tagit med dem upp till kyrkolokalen. Och det som... alltså det som är märkligt då är att det fanns exempel på såna som hade gått in där och inte visste att det var en kyrka på andra våningen. Och det var ju lite märkligt. Då tycker jag att då ligger vi för lågt. (Volontär)

Pedagogisk verksamhet

Som vi tidigare visat tillför Saronkyrkan många mervärden till utbildningen. Den pedagogiska verksamheten uppfattas dock förhållandevis småskalig i jämförelse med andra sfi-utbildningar. En lärare påpekar att detta gör något med lärarrollen:

Asså, eftersom det är ganska småskaligt, så måste jag ju också vara ganska flexibel som lärare och gå in i ganska många olika roller... från att... asså, och det jämför jag ju med min erfarenhet i att jobba på en större sfi-skola tidigare... ibland kan jag nog uppleva att, att, att jag får tänja på mig mer än vad som kanske finns, eller rimligen borde kunna finnas på pappret liksom... men jag tänker att det, jag vet inte om det har inte specifikt att göra med att vi är en verksamhet i koppling till en kyrka liksom eller så, utan det är i såna fall mer att göra med småskalighet och folkhögskolighet liksom att, att folkhögskolan ofta blir något mer och bredare än bara strikt liksom. Om jag hade velat ha bara strikt: ”Jag går till mitt klassrum. Jag håller mina lektioner. Jag går därifrån” så skulle jag inte jobba på folkhögskola överhuvudtaget tror jag liksom. (Lärare 2)

Och en annan lärare pekar på att den pedagogiska verksamheten har fördelar som väger upp sådant som inte fungerar lika bra som på andra liknande arbetsplatser:

Jag tror att alla vi lärare upplever att fördelarna överväger nackdelarna som, att arbeta här. Så då får vi stå ut med några av sakerna som eventuellt är knasiga eller annorlunda än från en annan arbetsplats, för att det finns andra vinster. (Lärare 3)

Samma lärare konstaterar att den har flera roller. Tjänsten är delad mellan att vara lärare på sfi, samordnare för volontärer som hjälper till på sfi och integrationsansvarig i Saronkyrkan. Om denna lösning säger läraren:

Jag tycker det fungerar jättebra. Jag tänker rent, det låter ju helt att förhäva sig själv, men jag tänker att en nyckel det är just att jag, att jag också finns som en del i Saron och i arbetslaget i Saron liksom, att det blir så lätt att liksom lyfta saker och berätta. De visste ju inte vem jag var, men det var en förutsättning för Saronkyrkan att de ville att jag skulle va anställd av Hyllie Park, för att de ville ha den kopplingen. Man ville inte att det skulle komma en organisation eller en skola och hyra lokalerna, utan att man ville göra det som något gemensamt. (Lärare 3)

Flera av de vi intervjuat återkommer till att en viktig roll i samverkan mellan de olika parterna är att den anställda som är platsansvarig för sfi också är engagerad lärare och anställd av Saronkyrkan. Det ses som något positivt att en person har möjligheten att röra sig mellan de olika aktörerna.

Presentation av materialanalysen har därmed nått sitt slut. I nästa avsnitt preciseras de teoretiska perspektiv som används i bedömningen.

Teoretiska perspektiv

I detta avsnitt preciseras utvärderingens teoretiska perspektiv. Perspektiven vi nämner nedan är hämtade från forskning vi anser vara relevant för att i bedömningen formulera våra konstateranden och förbättringsförslag. Forskningen är väsentlig därför att den berör trosbaserade organisationer (TBO) och kompetenser. Perspektiven vi valt att arbeta med relaterar alltså till: ett särskilt sätt att definiera trosbaserade organisationer samt begreppen ”postsekulär” och ”interkulturell” kompetens.

Trosbaserade organisationer

Vilken typ av aktör är en TBO i civilsamhället? Den brittiske teologen Luke Bretherton föreslår att kyrkans engagerade i civilsamhället ska ses som:

an agent of healing and repair within the political, economic, and social order, contradicting the prideful, violent, and exclusionary logics at work in the saeculum and opening it out to its fulfilment in Christ. (Bretherton 2010:210)

Den här definitionen har vi valt att luta oss mot i denna utvärdering. För detta val finns två skäl. För det första anser vi att definitionens styrka är att den anlägger ett positivt grundperspektiv på ett religiöst engagemang i det offentliga. Organisationer med engagemang baserat på och drivet av den egna religiösa identiteten ses som en tillgång för samhället i stort. För det andra öppnar den här definitionen upp för ett forskande förhållningsätt som *inte* tvingar oss att välja ett kontrastperspektiv på kyrka och samhälle. TBO bidrar med socialt engagemang i samhället samtidigt som de behåller och använder sig av religiösa motiv för att legitimera och motivera sina verksamheter. Vi är av uppfattningen att god kännedom

om och ett positivt sätt att förhålla sig till religiöst motiverat engagemang i det offentliga är en tillgång när TBO ska utvärderas (Hallenius 2021).

Både HPF och Saronkyrkan i Göteborg är TBO på kristen grund. Forskningsintresset för TBO har stadigt ökat under 2000-talet. Byron R. Johnson, professor i samhällsvetenskap, har tillsammans med andra forskare publicerat rapporten *Objective Hope – Assessing the Effectiveness of Faith-Based Organizations: A Review of the Literature* (2008). I rapporten redovisas en läsning av 766 studier om TBO och effektiviteten i de humanitära insatser som dessa organisationer gör. Rapporten jämför resultaten i projekt ägda av TBO med icke-religiösa aktörer verksamma inom samma område. Avslutningsvis konstaterar forskarna:

This systematic review has uncovered a number of solid studies and multivariate evaluations providing at least preliminary evidence that faith-based programs can provide effective interventions (Johnson et al. 2008:21).

Vidare hävdar de att det, trots att många empiriska studier indikerar att TBO har bättre resultat fortfarande finns få undersökningar gjorda inom samhällsvetenskapen där ”intentionell religion” – eller om man så vill ”utlevd religion” – är en given faktor. De bättre resultaten organisationerna presterar handlar, enligt studien, om en positiv inverkan på olika aspekter av folkhälsa. Bland dessa aspekter nämns: förbättra blodtryck, minska dödlighet, motverka depression, förbygga självmord, reducera andel brott, hjälpa missbrukare, bidra till välmående, känsla av meningsfullhet, god självkänsla, och goda studieresultat (Jonson et al. 2008:23.-38).

Johnson et al. (2008) driver uppfattningen att studier av ”intentionell religion” är eftersatt. Det som hittills dominerat studier av TBO är positiva effekter av professioner och grupper kategoriserade som präglade av ”organisk religion”, det vill säga:

Organic religion represents the influence of religion practiced over time, such as children who were raised and nurtured in religious homes. Religious activities, involvements, practices, and beliefs, therefore, tend to be very much part of everyday life. (Johnson et al. 2008:8)

Sammanfattningsvis konstateras att mer fokus på ”intentionell religion” behövs för att komplettera bilden inom forskningsfältet.

In particular, there is a serious need for prospective studies assessing multiple dimensions of religion or being religiously committed. It is only this kind of accumulated research that will ultimately help us to sort out these complex relationships (Johnson et al. 2008:22).

Perspektiven på TBO från Bretherton och Johnson et al (2008) ska vi i nästa avsnitt använda vid vår bedömning av vad som sker när sf-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö. Ett kännetecken på denna miljö, enligt ovan beskrivna teoretiska perspektiv, är att utlevd religion ses som en självklarhet och en tillgång. Det religiösa engagemanget och de tydliga religiösa identiteterna formar miljöer där trons olika uttryck är en del av den vardagliga verksamheten.

Postsekulär och interkulturell kompetens

Enligt de teoretiska perspektiven på TBO vi presenterat ovan har dessa aktörer bidrag att ge just utifrån sitt religiösa engagemang och identitet. Ett av dessa bidrag är, enligt vår uppfattning, att dessa aktörer över tid

formar både arbetssätt och förhållningssätt vilka utgör en form av kompetens. I de sammanhang där den intentionella religionen är en given faktor formas strategier och hanteras dilemman på sätt som, om de tillvaratas, kan bidra till kompetensutveckling både för de inblandade aktörerna men också för andra med intresse att bedriva liknande verksamheter (Hallenius 2021:13–17). I den här utvärderingen vill vi fortsättningsvis ta hjälp av två kompetensbegrepp för att formulera resultaten av utvärderingen: postsekulär kompetens och interkulturell kompetens.

Med postsekulär kompetens menas förmågan att navigera och agera i ett pluralistiskt tillstånd där många religioner samexisterar och levs ut i det offentliga. Då religionen återkommer allt mera i det offentliga blir samhällena tvungna att hantera det faktum att religiösa sedvänjor tar plats på allt fler arenor. Tron är inte längre privat utan det har skett en ”deprivatization” av religionen. Religionens sätt att levas ut rör sig från individens inre och ut i det offentliga (Casanova 1994).

I *Gud: Återkomsten* (2018) gör kyrkohistorikern Joel Halldorf följande noteringar om vad som avses med postsekulär kompetens. Själva begreppet bygger på antagandena att det inte går att komma ifrån pluralismen i samhället och att praktik är viktigare än teori. I en postsekulär värld skapas enhet genom att acceptera att olika sanningsanspråk lever sida vid sida. Det innebär inte nödvändigtvis relativism. Genom historien och i nutid finns exempel på hur olikheter när det gäller övertygelser hanteras genom att människor lär sig leva tillsammans utan att ge upp det som uppfattas vara det avgörande för den egna identiteten. Gränsdragningar är fortfarande viktiga i en postsekulär kompetens men Halldorf påpekar att:

Det handlar inte om att jag ska ge upp mina värderingar, tvärtom. Ibland ses tolerans som ett tecken på ryggradslöshet, men oftare är motsatsen

sann: den som är trygg i sina värderingar hotas inte av det avvikande. Det gäller att försöka hantera de problem som faktiskt uppstår, och låta det övriga vara tills vidare. (Halldorf 2018:165–166)

I sfi-undervisningen är det inte bara olika religioner som möts utan också människor från olika kulturer. Interkulturell kompetens blir därför en betydelsefull färdighet för lärarna. Interkulturell kompetens kan definieras som ”the ability to communicate effectively in cross-cultural situations and to relate appropriately in a variety of cultural contexts” (Bennet & Bennet 2004:149). Språkkunskaper, specifik kulturförståelse och interkulturella kommunikationskunskaper är en del av kompetensen, men i en mångkulturell situation där ingen behärskar alla språk blir också den interkulturella inkänningsförmågan viktig.

Enligt Chen och Starosta kännetecknas personer med interkulturell inkänningsförmåga av att de har god självkänsla och självkontroll, samt att de är öppensinnade, empatiska, villiga att interagera och icke-dömande (Chen & Starosta 2000:1–15). Andra har senare kommenterat dessa kännetecken och påmint om att interaktion förväntas se ut på olika sätt beroende på varifrån man kommer och att jaget i många kulturer är intimt sammanbundet med kollektivet. Dessutom borde respekt nämnas i uppräkningslistan, eftersom det är ett viktigt kulturellt begrepp (Tamam 2010:173–183). Interkulturell kompetens formas framför allt genom en reflekterande praktik, där mötet med den andre är lärsituationen. Det bör finnas utrymme för att lära av sina misstag och kompetensen växer i takt med erfarenheten. Om sfi-läraren har interkulturell känslighet kan detta beteende på ett positivt sätt bli tongivande i klassrumsmiljön.

Båda kompetensbegreppen ska i bedömningen hjälpa oss att formulera konstaterande och förbättringsförslag. I en tid där religionen blir alltmer

synliga i det offentliga behövs perspektiv vilka gör det möjligt att lära av de som arbetat med och format strategier för möten mellan människor i miljöer där flera religioner levs ut sida vid sida. En sådan hjälp är begreppet ”postsekulär kompetens”. Vidare präglas samhället i allmänhet, och sfi-undervisning i synnerhet, av att människor från olika kulturer möts. Detta gör det troligt att när sfi-undervisning bedrivs i församlingsmiljö finns det exempel att titta på och lärdomar att dra som har att göra med förmågorna att hantera en mångkulturell situation. Med hjälp av begreppet ”interkulturell kompetens” får vi möjlighet att säga mer om detta.

Nu återstår att avsluta utvärderingen med en bedömning.

Bedömning

I detta avsnitt presenterar vi vår bedömning. Det innehåller sex konstateranden utifrån vår utvärdering rörande vad som händer när sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö, fyra förbättringsförslag för verksamheten vi utvärderat, samt en skiss på fortsatt utvärderingsarbete. Här används de teoretiska perspektiven när vi formulerar våra konstateranden och ger förbättringsförslag till den befintliga verksamheten.

Konstateranden

Vad händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö? HPF genomför sfi-undervisning i Saronkyrkans lokaler. HPF står för kostnaderna relaterat till undervisningen, försäkrar sin utrustning och ersätter Saronkyrkan för användandet av lokalerna. Saronkyrkan ska i samverkan ge mervärde till utbildningen genom att erbjuda stöd, sammanhang och nätverk i när-samhället. Arbetssätt som lyfts fram i avtalet mellan HPF och Saronkyrkan är volontärer, språkcaféet och studiebesök.

Vi kan utifrån vår analys av intervjuerna och dokumentationen konstatera att:

1. Mervärden har tillförts sfi-undervisningen HPF bedriver i kyrkans lokaler. Saronkyrkan fullföljer sitt uppdrag.
2. Samverkan med Saronkyrkan hjälper folkhögskolan att uppnå kursmål. HPF fullföljer sitt uppdrag.
3. HPF och Saronkyrkan visar stort förtroende för varandra som samverkansparter. Avtalet mellan organisationerna är skrivet med en hög tillitsnivå där frågor kring den gemensamma verksamheten förväntas kunna lösas löpande genom dialog.
4. När sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö uppstår en ge-

mensam yta där en postsekulär och en interkulturell kompetens både behövs och utvecklas.

5. De båda aktörerna formar tillsammans en miljö där olika religiösa uttryck ges utrymme och skapar samhörighet samtidigt som den enskildas religion får en given plats.
6. I den här typen av verksamhet pågår både utveckling och omförhandling av självförståelse hos de inblandade.

Förbättringsförslag

Här nedan följer våra fyra förbättringsförslag. Våra förslag på förbättringar handlar om hur, det vi uppfattar vara, den goda kvalitén kan bibehållas samt vad som är värt att ta lärdom av när liknande verksamheter ska bedrivas av andra aktörer.

1. De som vill engagera sig i folkrörelsenära sfi bör säkerställa att personer med postsekulär och interkulturell kompetens finns med i arbetet för att fungera överbyggande mellan medverkande organisationer och personer. Vi ser i vår utvärdering att båda dessa kompetenser kan bidra till ökad förståelse för och samhörighet med sfi-deltagarna. Kompetenserna gör också att det går snabbare att identifiera potentiella konflikter samt att det finns verktyg för att hantera problematiska situationer som uppstår. Inte minst blir det synligt när det gäller lärarnas goda språkkunskaper, förståelse för att mötet mellan olika kulturer innebär möjliga lärsituationer samt förmåga att navigera i mötet mellan kristen tro och islam. Det är kombinationen av postsekulär och interkulturell kompetens som, enligt vår bedömning, gör sfi-verksamhet i Saronkyrkan unik och det bör fortsättningsvis vara vägledande i nyrekryteringar av personal.
2. När sfi-undervisning bedrivs av en folkhögskola i en kyrka uppstår

en yta av samverkan mellan olika aktörer. Detta ger en möjlighet för samtliga organisationer att lära sig vad denna samverkan innebär, samt vilken potential och eventuella risker som finns. En kyrka som vill delta i denna typ av samverkan behöver kontinuerligt utvärdera hur detta stämmer överens med organisationens egna värderingar och självförståelse, samt ha lyhördhet för de andra aktörernas perspektiv. En utbildning behöver på liknande sätt vara noggrann med att utvärdera verksamheten så att kvaliteten i förhållande till överenskommelsen upprätthålls. Utvärderingen vi har gjort lyfter fram många av fördelarna som HPF ser med samverkan, men samverkan innebär också förändringar i sättet att bedriva sfi-undervisning. Lärarrollen påverkas genom att ansvarsområdena utökas vilket leder till ett annorlunda arbetssätt. Då verksamheten är småskalig inverkar det på arbetsmiljön. Att regelbundet diskutera och se över arbetsbelastning i den här formen av samarbete är viktigt för att situationen ska bli hållbar både för anställd personal och volontärer.

3. Samverkan mellan HPF och Saronkyrkan bygger på tillit. I avtalet mellan aktörerna uttrycks denna tillit genom att inte i detalj reglera hur verksamheten utformas. I samråd hanteras svåra situationer, avvägningar och dilemman på ett ansvarsfullt sätt. Den höga tillitsnivå som avtalet mellan de två organisationerna ger uttryck för innebär också en sårbarhet. Nyckelpersoner som har samsyn på uppdraget och dess genomförande kan bytas ut i båda organisationerna, vilket snabbt kan påverka möjligheten att arbeta enligt överenskommelse. Ett pågående kvalitetssäkringsarbete är nödvändigt för att aktörernas bidrag av mervärden säkerställs över tid.
4. Kommunen visar tillit genom att anvisa deltagare till sfi-undervisning som bedrivs av TBO. Vi menar att HPF och Saronkyrkan förvaltar det förtroendet väl. Kommunen har här ett bra tillfälle att se

och ta vara på fördelarna som uppstår när sfi-undervisning bedrivs av TBO. Båda aktörerna i vår utvärdering har en tydlig kristen identitet och ger sitt bidrag till civilsamhället med hjälp av uppdragsbeskrivningar och engagemang där tron har en central plats, både som inspirationskälla och mönster för interagerande. Vår bedömning är att verksamheten vi granskat är exempel på ett sammanhang där det finns postsekulär kompetens. Övertygelser hanteras genom att lära sig leva tillsammans utan att ge upp det som uppfattas vara det avgörande för den egna identiteten. Samtidigt är den intentionella religionen inte statisk. Samarbetet har skapat ytor där möten skett mellan människor som leder till att TBO självbild och uppdrag har varit och är ett föremål för pågående samtal. Det har visat sig att när sfi-undervisning bedrivs i en församlingsmiljö leder det till att lösningsstrategier ackumuleras, förmågor att hantera dilemman formas, samt att samtal påbörjas. Enligt vår uppfattning är detta insikter med intresse för alla som arbetar med frågor om hur vi ska leva tillsammans i ett pluralistiskt och mångkulturellt samhälle.

Områden för fortsatt utvärdering

Vi ser flera möjligheter till fördjupande utvärderingar. Där vår utvärdering tar slut hoppas vi att andra spännande projekt kan få ta vid. Här nedan nämns några av uppslagen i punktform.

- Utvärdera kommunens perspektiv på och erfarenheter av samverkan med TBO som bedriver sfi-undervisning.
- Gör jämförande utvärderingar mellan TBO verksamma i samma sektor. Här kan en jämförelse med de andra kyrkor som HPF samverkar med kring sfi-undervisning vara intressanta. Finns det avgörande likheter eller skillnader?

- Utvärdera vilken roll religionen, postsekulär och interkulturell kompetens spelar för folkhögskolor som bedriver sfi-undervisning men där andra idéer är centrala, exempelvis nykterhetsrörelsen och politiska ideologier.
- Utvärdera hur tillit uppstår och vidmakthålls i samverkan mellan kommun och TBO. Inom begreppet TBO rymms en mångfald av olika organisationstyper och religiösa inriktningar. Påverkar detta tilliten?
- Utvärdera vad som händer med en kyrka som går in som aktör i civilsamhället – Hur påverkar, fördjupar och eventuellt omförhandlar denna samverkan självförståelsen?
- Utvärdera hur lärarrollen påverkas och förändras när sfi-undervisning bedrivs i samverkan med en TBO.

Avslutning

Vi har genomfört en formativ utvärdering av vad som händer när sfi-undervisning bedrivs av en folkhögskola i församlingsmiljö. Verksamheten vi granskat rör sig i skärningspunkten mellan samhälle, folkhögskola och kyrka.

Inledningsvis angav vi att det finns intressanta frågor att ställa för var och en av dessa tre parter. För samhället väcker det frågan om detta sätt att bedriva sfi-undervisning säkerställer att deltagare känner sig välkomna i denna miljö oavsett livsåskådning. Vi menar att vår utvärdering visar på att så är fallet. Både HPF och Saronkyrkan ger uttryck för förhållningssätt som säkerställer detta, deltagarna ger uttryck för att så sker. För folkhögskolan är det av intresse att säkerställa om samarbetet fungerar ihop med utbildningsuppdraget och om det utvecklar utbildningens karaktär som folkrörelseägd folkhögskola. Vi anser att samarbetet fungerar väl med HPF:s bildningsuppdrag och att samverkan med Saronkyrkan utvecklar utbildningens karaktär som folkrörelseägd folkhögskola. För

kyrkan ställer det frågor om samverkan stämmer med den egna förståelsen av sitt uppdrag och om det därmed är rimligt att avsätta ekonomiska medel och ideella resurser för samarbetet. Vår bedömning är att Saronkyrkans satsning på detta samarbete, både i form av ekonomiska och ideella resurser, ligger i linje med och är ett uttryck för kyrkans eget sätt att beskriva missionsuppdraget.

Referenser

Litteratur

Bennett, J. M., & Bennett, M. J. (2004). "Developing Intercultural Sensitivity: An Integrative Approach to Global and Domestic Diversity". D. Landis, J. Bennett & M. Bennett (eds.), *Handbook of Intercultural Training*, 3rd ed., 147–165. California: SAGE.

Bretherton, Luke (2010). *Christianity & Contemporary Politics: The Condition and Possibilities of Faithful Witness*. Hoboken, NJ: Wiley-Blackwell.

Casanova, José (1994). *Public Religions in the Modern World*. Chicago & London: The University of Chicago Press.

Chen, G. M., & Starosta, W. J. (2000). "The Development and Validation of the Intercultural Sensitivity Scale". *Human Communication*, 3, 1–15. https://digitalcommons.uri.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1035&context=com_facpubs.

Halldorf, Joel (2018). *Gud: Återkomsten*. Örebro: Libris.

Hallenius (2021). "Trosbaserade organisationer och professionsutveckling – ett case för praktisk teologi?". *Scandinavian Journal for Leadership & Theology* 8 (2021), 1–19.

Holme, Idar Magne., Solvång, Bernt Krohn (1996). *Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Johnson, Byron R., Tompkins, Ralph Brett & Webb, Derek (2008). *Objective Hope: Assessing the Effectiveness of Faith-Based Organizations: A Review of the Literature*. Waco, TX: Baylor ISR.

Krogstrup, Hanne Kathrine (2016). *Utvärderingsmodeller*. Lund: Studentlitteratur.

Sandberg, Bo., Faugert, Sven (2020). *Perspektiv på utvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

Tamam, Ezhar. (2010) “Examining Chen and Starosta’s Model of Intercultural Sensitivity in a Multiracial Collectivistic Country”. *Journal of Intercultural Communication Research* Vol. 39, 173–183, Routledge.

Wibeck, Victoria (2010). *Fokusgrupper: Om fokusgrupper som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Dokumentation

Avtal mellan HPF och Saronkyrkan 2016.

Ett folk på väg. Församlingsordning. Saronkyrkan. Beslutad 2009-02-22, reviderad 2014-03-02 Saronkyrkans hemsida. Länk den 6 november 2021. https://saron.se/wordpress/wp-content/uploads/FO_RSAMLINGS-ORDNING_25sep.pdf

Lägesrapport Saronkyrkans informationsblad till medlemmar, årgångarna 2016-2019.

Medarbetarpärm HPF läsåret 2019/2020.

Årsredovisning för Saronkyrkans verksamhet 2016-2019

Bilaga 1

Avtal mellan Saronkyrkan och HPF

Avtalet reglerar ett samarbete mellan Saronkyrkan (SK) och Hyllie Park Folkhögskola (HPF) att bedriva sfi i samarbete i SK lokaler. HPF uppdrag är att erbjuda en kvalificerad språkutbildning i svenska för invandrare. Verksamheten har utöver språkundervisning ett starkt fokus på att ge den studerande stöd i att integreras i samhället.

§1 Lokaler

HPF genomför sfi-verksamhet i SK lokaler med befintliga möbler enligt schema som är utlagt måndag - torsdag. För detta ersätter HPF med 15 000 kr/mån och detta faktureras HPF kvartalsvis i förskott.

§2 Undervisningskostnader och inventarier

HPF står för alla materialkostnader som är relaterat till undervisningen och har rätt att förvara datorer och material i lokalerna på plats som anvisas av SK. Inventarier och material är försäkrade av HPF. HPF inventarier och material kan i begränsad omfattning användas i SK övriga verksamhet.

§3 Café

SK tillhandahåller lokaler för att de studerande själva ska kunna ordna med fika. Inkomster och utgifter för caféet tar SK ansvar för.

§4 Integration

SK uppdrag är att ge mervärde till utbildningen genom att erbjuda stöd, sammanhang och nätverk i närsamhället. En viktig roll är att stimulera

och rekrytera volontärer som kan vara länken ut mot samhället både på ett personligt plan men också genom arrangemang. Ett arbetssätt som identifierats är att arrangera Språkcaféer; skapa mötesplatser för de studerande genom andra informella och/eller formella arrangemang; identifiera möjligheter till studiebesök, praktik och arbetstillfällen i samarbete med lokala föreningar och lärarna i kursen samt sprida information om kurserna.

§5 Övrig ekonomisk överenskommelse

En årlig budget tas fram i samråd med SK där målbilden för antal studerande och lärare beskrivs. Det överskott som eventuellt generas i verksamheten tillfaller hälften SK som stöd för att täcka ytterligare merkostnader som uppkommer i verksamheten.

§6 Avtalet upphörande

Avtalet gäller tillsvidare. Uppsägning av avtalet sker skriftligen 6 månader före ett nytt kalenderår, dock tidigast 2017-12-31. Avtalet kan upphöra om HPF av någon anledning förlorar betygsrätt för att bedriva sfi eller andra yttre omständigheter som omöjliggör sfi-verksamheten.

Malmö 2016-01-05

Per-Inge Andersson,
rektor

Joakim Hagerius,
församlingsföreståndare

Bilaga 2

Intervjuguide

Inom ramen för studien ”Vad händer när SFI bedrivs i en församlingsmiljö?” ska åtta intervjuer genomföras. Intervjuerna genomförs i samband med forskargruppens besök i Saronkyrkan Göteborg.

Intervjuerna är semistrukturerade och kretsar kring de fyra perspektiv som ska undersökas. För varje perspektiv används två informanter, det sammanlagda antalet intervjupersoner är åtta. Denna intervjuguide är preliminär men ger ändå en god bild av forskningsintresset som styr intervjuerna.

Deltagarnas perspektiv

- Har du erfarenheter av att läsa svenska eller sfi-kurser på annan skola? Vad är i så fall likheter och skillnader?
- Hur upplever du att studera sfi i en kyrka?
- Vad tycker du om lärarnas insatser?
- Hjälper dig studierna på den församlingsnära sfi:n att komma in i det svenska samhället?

Lärarnas perspektiv

- Hur ser du på att undervisa på en utbildning som är placerad i en kyrkas lokaler och i samverkan med kyrka?
- Har du erfarenhet av att arbeta som lärare på SFI-kurser vid annan skola/med annan huvudman? Vad är likheter och skillnader?
- Kan du se att ditt pedagogiska arbete på påverkas av att undervisa på sfi som är församlingsnära? Ge gärna exempel från klassrumssituationer eller när du som pedagog interagerar med deltagare under övrig tid på skolan.

- Uppfyller samarbetet de antaganden som låg till grund för satsningen och som finns till del formulerade i avtal mellan HPF och Saronkyrkan?

Kyrkans perspektiv

- Hur påverkas kyrkan och kyrkans miljö av att ha sif-undervisning förlagd till sina lokaler? Påverkar det inriktning och värderingar? Påverkar det verksamheten i övrigt?
- Vad innebär samarbetet med folkhögskolan i ljustet av vad kyrkan uppfattar som sitt uppdrag?
- Har det gjorts och görs det uppföljningar på hur församlingsmedlemmarna ser på samarbetet? Om ja, berätta mer om det. Om nej, varför görs inte den typen av uppföljning?
- Uppfyller samarbetet de antaganden som låg till grund för satsningen och som finns till del formulerade i avtal mellan HPF och Saronkyrkan?

Utbildningens perspektiv

- Bedrivs sfi-utbildning annorlunda i folkrörelsemiljö och i ett samarbete med en kyrka? Påverkar det innehållet i utbildningen?
- Vilka möjligheter respektive hinder kan den lokala miljön bidra till när det gäller undervisning i sfi?
- Vad bidrar folkrörelsemiljön till kursdeltagarnas lärande?
- Uppfyller samarbetet de antaganden som låg till grund för satsningen och som finns till del formulerade i avtal mellan HPF och Saronkyrkan?

Bilaga 3

Blankett för samtycke till att delta i studien

Jag har fått skriftlig och muntlig information om studien ”Vad händer när SFI bedrivs i en församlingsmiljö?” och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.

Jag samtycker till att delta i studien **”Vad händer när SFI bedrivs i en församlingsmiljö?”**

Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas på det sätt som anges i projektbeskrivningen.

Namn-teckning

Namn-förtydligande

Datum och ort

Bilaga 4

Projektbeskrivningen i sin helhet

Bakgrund

Hyllie Park Folkhögskola (HPF) har gett i uppdrag till Akademi för ledarskap och teologi (ALT) att utvärdera HPF verksamhet i Göteborg.

HPF startade sfi-verksamhet ht 2016 i samarbete med Saronkyrkan i Göteborg. Saronkyrkan upplåter lokaler för verksamheten och i avtal ansvarar de för att genomföra vissa stödaktiviteter för de sfi-studerande. HPF har det formella ansvaret för utbildningen och har personal och en samordnare på plats. Att genomföra utbildning i folkrörelsemiljö i stället för på en skolinstitution är ett medvetet val. HPF antagande är att samarbetet bland annat ska ge kursdeltagarna bättre möjligheter till integration i samhället och att de ska finna fler informella vägar till praktik och arbete.

Syfte, frågeställning och perspektiv

Syftet med studien är att genom utvärdering bättre förstå vad som sker när HPF med sitt särskilda bildnings-uppdrag samarbetar med en kyrka. Frågan undersökningen ska besvara är: Vad händer när sfi-utbildning bedrivs i församlingsmiljö ur fyra perspektiv? De fyra perspektiven är: deltagarnas, lärarnas, kyrkans och utbildningens.

Hur går studien till?

Studien pågår under två år. Start hösten 2019. Slutrapportering våren 2021. Studien genomförs av en forskargrupp från ÖTH, högskolan inom ALT. Gruppen består av:

Mikael Hallenius (MH, forskningsledare), fil dr Pedagogiskt arbete, lektor Kyrko- och missionsstudier vid ÖTH. **Maria Karlsson** (MK, ansvarig för intervjuer och arbete med slutrapport – särskild kompetens inom interkulturella frågor och lärande), teol kand och master i interkulturella studier, adjunkt vid ÖTH. **Håkan Kenne** (HK, ansvarig för intervjuer och arbete med slutrapport – särskild kompetens inom ledarskapsfrågor och lärande), magister i religionsvetenskap, vidareutbildning inom ledarskap och adjunkt vid ÖTH.

Studien bygger på att forskargruppen genomförs och analyserar åtta djupintervjuer samt att reglerande policydokument för verksamheten också analyseras.

Forskargruppen gör också ett platsbesök i Göteborg under andra kvartalet 2020 där intervjuer genomförs och där några lektionstillfällen studeras med deltagande observation.

När all data är insamlad och analyserad ska deltagarna i studien få möjlighet att ge respons på forskargruppens preliminära slutsatser. Detta sker hösten 2020.

Våren 2021 presenterar forskargruppen sin rapport vid ett offentligt tillfälle.

Vad innebär det att delta i studien?

- Personer som medverkar deltar i en studie med arbetsnamnet ”Vad händer när sfi bedrivs i en församlingsmiljö?” Slutrapporten kan få en annan titel.
- Genom studien ges deltagare möjlighet att vara med och utvärdera verksamheten.

- Genom studien får deltagare möjligheten att reflektera över relationen mellan sfi-utbildning i församlingsmiljö och integration.
- Deltagande är frivilligt och regleras genom undertecknande av en blankett för skriftligt samtycke.
- Deltagare har rätt att närsomhelst avbyta medverkan i studien.
- Deltagare har rätt att vid behov få eventuella fel i återgivningen rättade innan publicering.
- Deltagarna förväntas att vid ett tillfälle ge en skriftlig respons på forskarnas preliminära slutsatser.
- Den huvudsakliga risken med att delta i studien handlar om integritet.
- Risker minimeras genom att data hanteras på ett korrekt sätt. Alla personuppgifter förvaras så att inte obehöriga kan ta del av dem.
- Vid publicering av rapporten kommer utbildningsort och huvudman att namnges, däremot nämns inga personnamn.

Ansvariga för studien

Ansvarig för studien är ALT genom rektor Niklas Holmefur.

Mail: niklas.holmefur@altutbildning.se Telefonnummer: 0706-992935

Forskningsledare är lektor Mikael Hallenius.

Mail: mikael.hallenius@altutbildning.se Telefonnummer: 0761-411779

Forskargrupp

- Mikael Hallenius.

Mail: mikael.hallenius@altutbildning.se Telefonnummer: 0761-411779

- Maria Karlsson.

Mail: maria.karlsson@altutbildning.se Telefonnummer: 0708-709623.

- Håkan Kenne.

Mail: hakan.kenne@altutbildning.se Telefonnummer: 0709-820230.

Tidsplan

Det här är en översikt av hur projektet är upplagt. Tider och stunder kan komma att ändras beroende på hur arbetet fortskrider. Men i grova drag är detta tidsplanen som styr projektet.

HT 19

MH skriver tidsplan för forskningsstudien

MH författar artikel som teoretisk ram för forskningsstudien

MH och HPF jobbar fram avtal för forskningsstudien

MH samlar in organisationens egna styrdokument, kontrakt och policyskrivningar som reglerar arbetet med en församlingsnära SFI

MH, MK och HK har en första planeringsträff inför VT20

Projektpresentation i Högre seminariet ÖTH den 18/12

VT 20

1:a kvartalet

MH författar artikel som teoretisk ram för forskningsstudien

MH träffar medverkande på plats och skriver kontrakt med alla inblandade

2:a kvartalet

MH, MK och HK besöker verksamheten under ett dygn för att: (1) Genomföra åtta intervjuer samt att (2) observera verksamheten på plats.

HK och MK transkriberar interjuverna

MH börjar koda intervjumaterialet

HT 20

1:a kvartalet

MH artikel färdigställs och lämnas in för granskning till *Scandinavian Journal for Leadership & Theology* (SJTL)

MH, MK, HK gör en första gemensam tolkning av det insamlade materialet
MH, MK, HK skriver ihop ett underlag med preciserade frågeställningar och preliminära slutsatser som testas på informanterna och/eller en referensgrupp

2:a kvartalet

MH färdigställer analys av organisationens styrdokument

MH, MK, HK drar upp riktlinjer och påbörjar processen med att skriva klart forskningsstudien

VT 21

1:a kvartalet

Forskningsstudien färdigställs

2:a kvartalet

Forskningsstudien presenteras, MH, MK, HK reser till Göteborg
(Reservation: Om mer tid behövs för att färdigställa forskningsstudien meddelas detta i god tid och då sker presentationen 1:a kvartalet HT21)

Intervjuguide

Inom ramen för studien ”Vad händer när SFI bedrivs i en församlingsmiljö?” ska åtta intervjuer genomföras. Intervjuerna genomförs i samband med forskargruppens besök i Saronkyrkan Göteborg.

Intervjuerna är semistrukturerade och kretsar kring de fyra perspektiv som ska undersökas. För varje perspektiv används två informanter, det sammanlagda antalet intervjupersoner är åtta. Denna intervjuguide är preliminär men ger ändå en god bild av forskningsintresset som styr intervjuerna.

Deltagarnas perspektiv

- Har du erfarenheter av att läsa svenska eller sfi-kurser på annan skola? Vad är i så fall likheter och skillnader?
- Hur upplever du att studera sfi i en kyrka?
- Vad tycker du om lärarnas insatser?
- Hjälper dig studierna på den församlingsnära sfi:n att komma in i det svenska samhället?

Lärarnas perspektiv

- Hur ser du på att undervisa på en utbildning som är placerad i en kyrkas lokaler och i samverkan med kyrka?
- Har du erfarenhet av att arbeta som lärare på SFI-kurser vid annan skola/med annan huvudman? Vad är likheter och skillnader?
- Kan du se att ditt pedagogiska arbete på påverkas av att undervisa på sfi som är församlingsnära? Ge gärna exempel från klassrumssituationer eller när du som pedagog interagerar med deltagare under övrig tid på skolan.
- Uppfyller samarbetet de antaganden som låg till grund för satsningen och som finns till del formulerade i avtal mellan HPF och Saronkyrkan?

Kyrkans perspektiv

- Hur påverkas kyrkan och kyrkans miljö av att ha sfi-undervisning förlagd till sina lokaler? Påverkar det inriktning och värderingar? Påverkar det verksamheten i övrigt?
- Vad innebär samarbetet med folkhögskolan i ljuset av vad kyrkan uppfattar som sitt uppdrag?
- Har det gjorts och görs det uppföljningar på hur församlingsmedlemmarna ser på samarbetet? Om ja, berätta mer om det. Om nej, varför görs inte den typen av uppföljning?

- Uppfyller samarbetet de antaganden som låg till grund för satsningen och som finns till del formulerade i avtal mellan HPF och Saronkyrkan?

Utbildningens perspektiv

- Bedrivs sfi-utbildning annorlunda i folkrörelsemiljö och i ett samarbete med en kyrka? Påverkar det innehållet i utbildningen?
- Vilka möjligheter respektive hinder kan den lokala miljön bidra till när det gäller undervisning i sfi?
- Vad bidrar folkrörelsemiljön till kursdeltagarnas lärande?
- Uppfyller samarbetet de antaganden som låg till grund för satsningen och som finns till del formulerade i avtal mellan HPF och Saronkyrkan?

Samtycke till att delta i studien

- Jag har fått skriftlig och muntlig information om studien ”Vad händer när SFI bedrivs i en församlingsmiljö?” och har haft möjlighet att ställa frågor. Jag får behålla den skriftliga informationen.
- Jag samtycker till att delta i studien Vad händer när SFI bedrivs i en församlingsmiljö?”
- Jag samtycker till att uppgifter om mig behandlas på det sätt som anges i projektbeskrivningen.

Namnsteckning

Namnförtydligande

Datum och ort

ÖREBRO
TEOLOGISKA
HÖGSKOLA
en del av ALT